YENİ UFUKLAR

CİLT : 11
SAYI : 120

Mayıs
1962

YENİ UFUKLAR

Aylık sanat, düşün dergisi

Kurucusu :

Orhan Burian

o

Sahibi : Hadiye Tolun, Yazı işlerini fiilen idare eden : Oğuz Arıkanlı. İdare yeri : Boyacı Ahmet Sok. Nuribey Han, oda 4-02 Çemberlitaş İstanbul

o

Yazışma ve Havale adresi :

P. K. 1034

Galata — İstanbul

o

Abone :

o

Yıllık .... 12 TL.

Altı aylık .... 6 TL.

Bu sayıyı hazırlıyan :

Azra Erhat

o

Basıldığı yer :

Kutulmuş Matbaası

İstanbul

Yıl : 1962 YENİ Sayı : 120
UFUKLAR
AYLIK SANAT, DÜŞÜN DERGİSİ
Kurucusu :
ORHAN BURİAN

suça yönelmiş çocuklar konusunda

Son aylarda İstanbul Emniyet Müdürlüğü halkın dikkatini İstanbulun sokaklarında başıboş dolaşan, kimsesiz kalmış çocuklar ve bu çocukların çeşitli suçlara yönelmeleri sorunu üzerine çekmiştir. Bu sorunu önemle benimseyen İstanbul basını konuya hemen her gün sütunlarca yer ayırmakta ve Emniyet Müdürlüğünde kurulan Çocuk Bürosunun çalışmalarını izlemektedir.

İstanbul Hemşeriler Derneği de bu konuda Galatasaray Lisesi konferans salonunda iki açık oturum tertiplemiştir. Oturumların ikisini de İstanbul Valisi Niyazi Akı birer konuşmayla açmış ve konunun önemini belirttikten sonra, oturumların birinde suça yönelmiş çocuklar sorununun bugünkü durumunun ortaya serileceğini, ikincisinde de bu durumu önlemek için İstanbulda ne gibi tedbirler alındığının bildirileceğini söylemiştir.

Birinci oturumda sıra ile İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Uğur, İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji Profesörü Dr. C. W. Hart ve Asistanı Dr. Nephan Saran söz almışlardır. İkinci oturumda İstanbul Millî Eğitim Müdürü Halis Kurtça bir konuşma yapmıştır.

Konunun önemini göz önünde tutan dergimiz bu açık oturumlarda yapılan konuşmaları, elde bulunan istatistik malzemeyi ve bu konuda bazı inceleme yazılarıyla kanun metinlerini yayınlamayı kendisine ödev bilmiştir.

YENİ UFUKLAR

suçsuz çocuklar

Azra Erhat

Mustafa 47 doğumlu, Afyon vilâyeti, Çay kazasının Aktaş mahallesinde ilkokulu bitirmiş. Bedeni tazecik bir fidan gibi, yusyuvarlak yüzünde yanakları yeni kızarmıya başlıyan elmaları andırıyor, dudaklarına ikide birde uğrıyan gülümsemeyi tutmak, geliştirmek için zorlanıyor. Ama boşuna, gülümseme sigara dumanı gibi dağılıyor ağzında söylediği sözlerle birlikte havalara uçarak. Söylediği sözler şu: «Üvey babamla geçinemedim. 30 lira biriktirmiştim sokaklarda şeker, yumurta, portakal satıyordum. Atladım otobüse, geldim Üsküdara. Allah denk etti, bir iş buldum. Bir kolacı dükkânına girdim. 19 gün durdum, gömlekleri kolaya batırıp çıkarıyordum, sonra müşterilere götürüyordum. Çok rahattım, ama kolacı bir gün annen seni özlemiştir, git annene, dedi, beni otobüse bindirdi, memlekete gönderdi. Vardım ki niye geri geldin diye bana sopa attılar. Annem de istemedi beni. Torbaya gene eşyaları doldurdum. Vardım Eskişehire. 4 - 5 gün lokantada çalıştım 2.5 lira yevmiyeyle, ama yatacak yer yoktu lokantada. Trene bindim kaçak, 12.50 liram vardı, Haydarpaşaya geldim İstasyonda aynı adam vardı, selâm durduk. Gene vardım Üsküdara kolacı dükkânına, ama kolacı almadı beni, madem baban seni istemiyor, sen iyi bir çocuk değilsin dedi, kovdu. Gittim geldim, vapura bindim, abi dedim kahveciye, bana bir iş bul, bu vapurda çalışayım, geceleri bu minderlerin üstünde kıvrılır yatarım, dedim. Olmadı, vapurda 18 yaşından aşağı almıyorlarmış. Makinist gel dedi, iki sığırı varmış evinde, otlatacakmış. Ama varamadım, birden kavgaya tutuştular. Polise götürelim dediler. Vardık polise anlattım. Çat pat tokat vurdu. Sonra Nuran Ablayla tanıştık. Matbaacıyla konuştu. O beni aldı, iş verdi. O da berduş-

muş benim gibi, yetimmiş. Ali Duran Ofset matbaası. Hayatımdan memnunum, matbaada yatıyorum, yastık var, battaniye var, tahta döşeğin üstüne kâğıtları seriyorum. Kâğıtlar çok. Günde beş lira yemek parası veriyor. Bir hafta oldu gireli, bugün cumartesi ya, bugün belli olacak ne para vereceği. (Gülümseme ağzına iyicene yerleşir gibi oluyor. Mutafanın) Bir tane gömlek aldılar, don, gömlek, caket verecekler. Ayrılmam gayrı ondan, daha ne istiyorum? Aldığım haftalığı İş Bankasına yatıracağım.» — Ya annen? Bir daha dönmiyecek misin Afyona? Bunu soran Emniyet Müdürlüğünün odacısı, yaşlı bir anacık. Elma yanaklar soluyor, gülümseme bir daha gelmemecesine uçup gidiyor: «Ondan hayır yok.»

o

Ali'nin esmer yüzünde gözler aysız geceleri kapkara denizin üstünde yıldızlar nasıl parlarsa öyle parlıyor. Sevgi diyor; karanlıkta define arıyanın gergin, keskin, kuşkulu bakışlarıyla söylüyor bu sözü. Anası var Ali'nin, yaşlı bir köy kadını, ama ölgün değil, dipdiri, Burdur'un bilmem hangi köyünde -ben deyim bir Akköy, siz deyin bir Karaköy- anam derken de tıpkı Mustafa gibi onun da ak dişli dudaklarına bir gülümseme gelip konuyor, ama başka, ağzından uçup havalanacak bir duman değil bu, tâ ciğerlerinedek emdiği bir özlemin soluğu. Ali köyünde ilkokulu bitirdi, sonra, sonra günde bir lira, ayda otuz lira bulmak gerekti ki Ali kasabaya ortaokulu okumıya gidebilsin. Ali'nin ağabeyi Köy Enstitüsüne gitmiş, yetişmişti, ama Ali Köy Enstitüsünü nerde bulsun, ailesi de onu okutmak için 30 lirayı nerden bulsun? Ali günün birinde yola düştü, hedef İzmir, ama Denizliden öte otobüs parası yok, yaya yürüdü Ali. Bir hafta mı ne. Ne bilsin artık kaç gün yürüdüğünü? İzmire vardı ki yatacak yer yok. Yok da yok. Yok olanların hepsini sakız gibi çiğniyecek değilim ya. Bir makama baş vurur, ortaokula yazılması için vakit geçmiş. Yok. Tren yahut vapur parası da yok. Dedim ya, Ali'nin karagözleri zekâ dolu; trene biner, dördüncü mevki -meğer varmış da, ben bilmiyordum- hayvanlarla birlikte, ben çobanım der. Böylece gelir İstanbula. Ha, unutuyordum, bir gece İzmirde yersiz yurtsuz serseri diye bir temiz dayak da yer polisten, kara-

kolun nemli betonları üstünde geçirir bir gecesini. İstanbulda kunduracı çırağı olur. Çalışır bir süre. Bugün mesele mi kaldı, Ali sabahları bir fabrikada çalışıyor, öğleden sonra okuyor. Yetişti gayrı, kurtardı yakayı. Amma... ya o bakış, sevgi deyince tirbuşon gibi saplanan o burkucu bakış?..

o

Sabah saat sekiz buçuk. İstanbul Emniyet Müdürlüğünün birinci katında, Çocuk Bürosu denilen daracık odada soba daha yeni yandı. İki kadın memur masalarının başında yer almışlar, birer büyük defteri açmış, defterdeki kayıtları masanın üstünde duran fişlerle karşılaştırıyorlar. Sâkin, sabırlı, şefkatli bir davranışı var bu kadınların. Yüzlerine bakıyorum, bu kadınlar niçin güzel? Oysa güzel denecek bir şey yok çizgilerinde, temizpak kılıklarında. Gene de güzeller, hem çok güzeller. Kapı açılıyor, bir, iki, üç, beş, yedi çocuk. Boy boy, yaş yaş. Zindan kapısı nasıl açılır da, insanlar dışarıya fışkırırsa, o hızla atıyorlar kendilerini kapıdan içeriye. Kimisi duvardaki iskemlelere yapışıyor, kimisi sobaya en yakın yere büzülüyor. Nerdeyse sırtındaki yırtık pırtık hırka yanacak birinin. Soğuk bir mart günü, çocuğun biri yakası açık bir pamuklu gömlek giymiş, kolları çırıl çıplak. Oda henüz buz gibi. Konuşmuyor, bakışmıyor bu çocuklar. Yüzlerine bakıyorum, bakışları yok, gözlerini bir duman örtmüş sanki, bir perde. Bu perde masadaki kadınların biri bir soru sorduğu zaman bir an için kalkar gibi oluyor, sonra çöküyor gene sobanın üstüne. Derken çaylar geliyor, hepimize, hepsine. Bir Emniyet memuru var odada, o ısmarlamış olacak. İyi bir insan, benimle sanat, kitap konularını konuşuyor. Ama benim aklım çocuklarda. Nerden geliyor bu çocuklar? Bir kâbus uykusundan uyanmış gibiler, titreşiyorlar daha. Birden hatırladım, anladım: Emniyet Müdürlüğünün mahzeninde geçirmişlerdi geceyi. Geçen yıl bir dostum bir şoför polis kavgası yüzünden orada bir gece kalmış da anlatmıştı ıslak taşların üstünde sürü ile çocuk yattığını, o gece yakalanan serseri kumarbazların çocuklara nasıl sataştığını, küçücük birer torba gibi şuraya buraya büzülmüş bebeciklere pis koca heriflerin nasıl tekme attığını. Oda ısındı, saat dokuza geliyor.

Derken kapı açıldı, bir genç kadın girdi içeriye. Çocuk-

ların kimisi kalktı, kimisi yerinde davrandı, ama hepsi sanki kırk yıldır bekledikleri tanıdık bir varlık içeriye girmiş gibi gevşedi, rahatladı. Nuran Sayın'ı size sözlerle anlatamıyacağımı hemen söyliyeyim. Ömrümde ilk defa film operatörü olmadığıma üzüldüm. Çünkü onu, her kımıldanışı her sesi, her sözü kapsayıp da yankılıyan bir sinema kamerası canlandırabilir ancak gözünüzün önünde. Badem gözleri, sivrilen kaşları, biraz yukarıya kıvrık ince burnu, soru sorduğu zaman kırış kırış olan yumuşak, yüksek alnı, sol gözünün altında bir kara ben, hep gülen yanakların -yok yalnız sağ yanağının- dibinde bir gamze, çocukların üstüne eğiliyor, sırtı yusyuvarlak oluyor, ve soruyor, habire soruyor. Ama nasıl, güle oynıya, öve seve, makineli tüfek hızzıyla. Şaşırtıcı bir şey bu, oysa çocuklar hiç şaşmıyor, Nuran abla söylüyor, çocuk söylüyor, bir soru cevap cümbüşüdür gidiyor. Ve o hızla neler de neler çıkıyor meydana ! Türkay'ı bir amca Erzurumdan almış, kamyonuna bindirip, Eskişehirde akrabasının yanına götüreceğim diye, İstanbula getirmiş. Nereye ? İstanbulun çocuk pazarına, Mehmedi -8 yaşında- ana baba bırakmış, büyük anne de sokağa mı ne salmış, Mehmet başka Ahmetler, Mehmetlerle bir çeteye karışmış, çete ne yapıyor, ufak tefek işler, yankesicilik filân falan. Engin mi elebaşı, iskemleye kurulmuş, bilmiş bir ağa kılıklı Hasan mı ? Yakayı ele veren çocuk kancıktır, o yaptı, ben yapmadım, o çaldı, diye suçu birbirlerinin üstüne atmakta ne usta bu küçük çeteciler ! Yalanlar sabun köpüğü gibi uçuşuyor, Nuran Abla bir üfleyişle patlatıyor bu balonları. Olmadı diye bir umutsuzluk, sonra yeni baştan uydurulan masallar. Pat küt, bir şeker, bir çay daha, özlem dolu gözlerin önüne serilen bir hamam safası, temiz bir gömlek, ninenin evinde rahat bir gece uykusu, pazar günü bir sinema... Polisin bulup getirdiği bir babaya teslim olma, ve çete dağılıyor. Ne kadar zaman için ? Onu Allah bilir. Bir hafta sonra Nuran Ablaya bir daha uğruyorum : Sesi tatlı tatlı azarlıyor : «A çocuğum, iki ay içinde onuncu defadır geliyorsun.» Evet, ama gelmesin de ne yapsın Özcan ? Nereye gitsin ? Nereye ?

o

Masal anlatmak için, ya da beceriksizce çekilmiş bir

film şeridini gözlerinizin önüne sermek için yazmıyorum bu yazıyı. Yıllardır hep görüyor, gözlerimizi kapıyoruz, aylardır hep okuyor, pek aldırış etmiyoruz. İstanbulun bir ÇOCUK derdi var, sokakta kalmış çocuklar, kimsesiz çocuklar, Anadoludan göçen garip çocuklar, suça yönelmiş, suça yönelecek, suç işliyen, işlemiş, ya da sabıkalı çocuklar. İstanbulda bunların sayısı -tahminen, çünkü gerçek rakamı kimse bilmez, bilemez- 10.000'dir diyor Emniyet Müdürü. Dört yıl önce bir yabancı uzman 15.000 diye tahmin ediyordu. Niçin bu kadar kabarık bir sayı? Uzmanlar araştırsın bunun nedenini. Toplumsal dertler bir ejdere benzer, bir kafasını kesersin, başka korkulu bir kafa dikilir karşına. Kılıcını çekip onu da tepelemeye bakacaksın. Emniyet Müdürü daha başka istatistikler de veriyor: Yıl 1961, İstanbulda işlenen hırsızlıkların % 25 ini 18 yaşından aşağı çocuklar yapıyor, aktif homoseksüel vak'aların % 27,6 sı çocuklar, kız ve kadın kaçırmaların % 21 i gene çocuklar, bıçak taşıma veya kullanma suçlarının % 11 i, yankesiciliğin 15 i. Geçen yıllarda daha azmış, son yıl daha da kabarmış bu sayılar.

Necdet Uğur bir aydın kişi. Türkiyede köşesinde rahatına sığınıp da kalem oynatan, Batının olumlu yapıcılığından derme çatma topladığı bilgileri habire aktarıp da yuvarlak lâflar eden kişilere aydın demiyorum artık ben, onlara aydın değil, yarı aydın bile denmez. Çöp sepetine ha attı ha atacak öylelerini bu memleket, çünkü kolları sıvamış işin işçisine ihtiyacını artık duymuştur. Necdet Uğur işin işçisi: Gerçekleri olduğu gibi ortaya serip, gelin çare bulalım diyor İstanbul halkına. Çünkü çareyi arayıp da bulamazsak, sayılar gün geçtikçe kabaracak, bugünümüz yetercesine karışık ve karanlık ya, yarınımız zifiri karanlık olacak. Konfuçiyus demiş, Necdet Uğur tekrar ediyor: Karanlığa lânet okumaktansa, bir mum yakmak yeğdir. Kapımızın önü kirliyse, bu kirler nerden geldi, nasıl birikti diye bir yandan düşüne duralım, ama öte yandan da süpürelim şu kapının önünü. İşi yarına bırakmıyalım, bugün süpürürüz, gene kirlenir, yarın, öbür gün, daha öbür gün hep mi süpüreceğiz? Elbette hep süpüreceğiz. Ömür dediğin, hayat dediğin hep süpürmek, hep çalışmakla geçmiyor mu? Her gün

süpürdüğün kapının önü ama temiz oluveriyor sonunda, her gün doyurduğun karın sağlam, dayanıklı bir beden yaratıyor, durmadan aydınlattığın kafadan da gün geliyor ki düşünce güllerinin en güzeli, en renklisi, en kokulusu bitiveriyor.

Aydın Emniyet Müdürünün çabalarına şöyle yankılar da duyuluyor :

— Saman alevi, efendim, çok söylendi, çok yapıldı, bir şey olmaz. Saman alevi gibi söner.

— Geç, efendim, geç, başka dâva mı yok ? Ekonomik ve sosyal problemler var dağ gibi önümüzde. Bu mesele devede kulak.

Şarkın teranesine kulak vermeden işe koyulmuşlar Emniyet Müdürlüğünde. Anlatacağım. Üç aya yakın bir zamandır Çocuk Bürosu kurulmuş, Nuran Sayın da bunun başına getirilmiş. O gün bugün bu Büronun nasıl çalıştığını günlük gazetelerde okudunuz, istatistiklerini bundan önceki sayfalarda görebildiniz. Çocuk Bürosu atılan ileri bir adım, olumlu bir hamle. Nuran Sayın bu işin ehli, çalışması anlatabildiğimden bin misli başarılı. İşi bilimsel temellerin üstüne oturtmak için İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji bölümü profesörü Dr. Hart ve onun asistanı Dr. Nephan Saran'ın işbirliğinden faydalanıyor. Hukuku bitirdikten sonra Amerikada sosyoloji'den «master» derecesini alan ve çocuk mahkemeleri konusunda tez hazırlıyan Dr. Saran gene Amerikada çocuk suçluluğu konusunda testlere dayanan bir doktora yapmıştır. Gecekondular problemini de incelemekte olan Prof. Hart'la Dr. Saran şimdi Emniyet Müdürlüğünde istatistiklere dayanarak suça yönelmiş çocuklar üzerinde bir araştırmaya girişmiş bulunuyorlar. Bu iki bilgin verileri inceledikten sonra, şu sonuca varıyorlar : Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında yol gösterici bir kanunumuz var, var ama kâğıt üstünde, kanunu işler hale sokmak için bazı kurumlar kurmak gerek; bu kurumlar bugünedek ya kurulamamış, ya yeterince kurulamamış, ya yetercesine işler duruma getirilememiştir. Problem ortada. Ne bekliyorsunuz, işe girişin ! Prof. Hart Amerikalı, Amerika Birleşik Devletlerin yurttaşı, yani kişisel çabanın öncülüğüyle koca bir ülkeyi hiçten yaratmış, bugün de kapi-

talizmin kalesi haline sokmuş bir ülkenin çocuğu. Devletten beklemeyin, küçük çapta olsun kendi kendinize hemen başlayın gereken kurumları kurmaya diyor. İstanbulda en aşağı 10 kuruma ihtiyaç var, 20 kurum daha da iyi olur. Ama hemen yirmisini birden kurmağa kalkışırsanız, olmaz; birinden, ikisinden başlayın, diyor. Batılı mantık bu. Yapıcı, yaratıcı mantık.

Benim anladığım şu: Kanun var, İstanbulda korunmıya muhtaç çocuklar için tedbir almakta Birlikler kurulmuş, var, Millî Eğitim Bakanlığının yurtları var, Sağlık Bakanlığının 0-6 yaşlarındaki çocukları barındırmak için kurduğu, ya da milyonlar dökerek kurmakta olduğu Bakırköy sitesi gibi barınaklar var ya da olacak, Millî Eğitim Müdürü Sayın Halis Kurtça'nın saydığı birçok kurumlar var. Var, ama bütün bu dayalı döşeli «var» lar sokakta kalmış 10.000 çocuktan yalnız 1200 kadarını barındırabiliyor. Bu bir. Sonra bugün günlerden salı mı, İstanbulun şu kadar karakolunda yakalanan başıboş çocuğun toplamı da 100 ya da 200 tuttu mu? Bu salı gecesi nerde barındıracaksınız bu çocukları? Fatih karakolunda mı, Beykoz, Kadıköy, Emirgân, Yedikule karakollarında mı, yüzlerce karakolun hangisinde Emniyet Müdürlüğünün yaş mahzenlerinde mi? Nerde? Çocuğu 24 saat tutabilirsin, ertesi günü velisine teslim etmek gerek, ya o veli, o ana, o baba ertesi gün bulunamazsa, çocuk bir daha başıboş sokağa salınacak mı, bir daha polislerin eline düşüp de gene karakolluk mu olacak? Şehir lerde hastaneler vardır, ameliyat ya da tedavi olmak için hastaneye yatırırız hastalarımızı, ama sokakta düşüp de ayağımızı kırarsak, bir otomobil çarparsa, İlk Yardım Hastanesi diye bir yere kaldırırlar hemen bizi. Korunmıya muhtaç çocukları korumak için birçok şeyler düşünmüşüz, ama hep yaptığımız gibi birinci adımı atmadan ikinci adımı atmıya kalkmışsız, ilk yardım, ilk koruma merkezini kuramamışız daha. Bütün mesele burada toplanıyor.

Şimdi bu merkezi, bu merkezleri nasıl kuracağız?

Çağrımız bu, sorumuz bu.

YENİ UFUKLAR bu soruyu sormak için hazırladı bu özel sayıyı. Dergimizin okuyucuları çok değildir. Ama bin okuyucu soruyu kendi kendine sorar, bir o kadar dostu ile

danışır, konuşursa, sorular çoğalır, cevaplar da gelir.

Dâvamızın şehir ve köyün durumuyla, köyden şehire akını gerektiren koşullarla, ilk öğretimin yurt çapında gerçekleştirilememesi, Köy Enstitülerinin kapatılması, toplumumuzun geçirdiği ahlâk, gelenek ve görenek sarsıntılarıyla, benimsemeğe çabalayıp da bir türlü kendimize göre bir yönle benimseyip oturtamadığımız Batılı uygarlık ve kültür anlayışıyla, kısacası ekonomik ve toplumsal meselelerimizin hepsi ve bütünüyle ilgili ve sıkı sıkıya bağlı olduğunu biliyoruz. Ne var ki çocuk dâvasının bu dâvaların kökünde olduğuna da inanıyoruz, bunlarla birlikte ele alınması, her dâvanın çözüm yollarını ararken bunun da öncelikle ve önemle göz önünde tutulması gerektiğine inanıyoruz. Toplumsal dâvalarımızda göze çarpan özelliklerimizden biri bizdeki inanç ve sevgi yoksulluğudur. Kendi benliğimizin ve özel çıkarlarımızın dar çerçevelerini aşıp da canla başla sarılamıyoruz toplum dâvalarına. Atatürk'ün bize çizdiği yoldan yeterince ülkücü ve devrimci olamıyoruz. Bu yüzden yüzbinlerce çocuğumuzu şu güzelim hayata yöneltemiyoruz doğru dürüst. Birçoklarını suça yöneltiyoruz, karanlığa yöneltiyoruz. Çocuk suçlu değil, onu ilgisiz, sevgisiz bırakan biz SUÇLUYUZ. Bu suçumuzu anlıyalım, suçtan dönmek yollarını arayıp suçsuz çocuklarımıza güzel yarınlar hazırlamak için hemen iş başına geçelim.

o

çolak mustafa

Yaşar Kemal

Kimdi, neyin nesiydi, anası babası var mıydı, kimsecikler bilmiyordu. Ben onu gördüğümde on yaşlarında gösteriyordu. On yaşlarında gösteriyordu ama kocaman bir adamın gördüğü işten daha çok iş görüyordu. Çalışkanlığından dolayı, ünü gittikçe de yayılıyordu. Çift sürmesini, harman savurmasını, atlara bakmasını, pamuk çapalamayı, pamuk toplamayı herkesten iyi biliyordu.

Bir sabah, daha gün doğmadan büyük anam dışarı çıkmış, bakmış ki duvarın dibinde bir çocuk, büzülmüş oturur. Yanına varmış ki uyur. Uyandırmağa kıyamamış. Gözden de ırak tutmamış. Çocuk uyanmış, gözlerini uğuşturmuş. Yanına yönüne şaşkınlıkla bakınmış.

Büyük anam varıp elinden tutmuş:

«Sen kimin oğlusun yarum?» diye sormuş.

«Bana Çolak Mustafa derler,» demiş çocuk. «Sen benim adımı duymadın mı ana? Ben şimdi, çalıştığım evden kaçtım. Çalışmak için size geldim. Beni kimseye vermeyin. Sizin oğlunuz olmak istiyorum. Karnım da bir aç ki... Karnımı doyurun da bana bir iş verin... Ne iş olursa yaparım.»

Çolak Mustafa kir pas içindeymiş. Büyük anam onu eve almış. Önce bir iyice yıkamış. Sonra da hilim hilim elbiselerini üstünden alıp atmış, çocukların eskilerinden ona bir elbise yapmış. Bir de kasket vermiş ki, Ağabeyimin kasketi. Kasketi Mustafa iki yıl giydi. Kasket öylesine büyüktü ki, değil Mustafanın kafası, tüm gövdesi kasketin içinde kayboluyordu.

Bu sıralar ben de çiftlikte çalışıyordum. Memet Ağabeyimle yaz yeri çifti sürüyorduk sabahlara kadar.

Çolak Mustafa geldi. Şöyle uzaktan beni süzüyordu. Beni küçümser bir hali vardı.

Memet Ağabey:
«Çolak Mustafa sen misin?» diye sordu.
Çocuk, güvenli bir sesle:
«Benim,» dedi. «Nereden bildin ki?...»
«Sen altındişlerin kapısında çalışırdın, değil mi?»
Çocuk:
«Oradan kaçtım,» dedi. «Bir daha da gitmeyeceğim. Size geldim. Sizin oğlunuz olacağım. Bir daha da buradan başka bir yere gitmeyeceğim.»
O zamanlar ben de on yaşındaydım.
Memet Ağabeyim öküzleri sürüyor, ben de kötenin kulpunu tutmuş, idare ediyordum ama, çizgileri o kadar güzel götüremiyordum. Bir çocuk için pulluk kulpu idare etmek zor bir işti. Ağırdı, güç isterdi. Bense zayıftım
Kocaman kasketini bir çalının dibine fırlatıp geldi pulluğun kulpunu elimden aldı. Bir anda anladım ki, bu eller alışkan eller... Çok da pulluk kullanmış.
Memet Ağabeyim dedi ki:
«Bak,» dedi, «çocuğa... bir anda işi kavradı. Sen bir aydır çalışıyorsun da, daha doğru dürüst bir pulluk tutmayı öğrenemedin.»
Çolak Mustafa zaferle bana bakıyordu.
Sonra Memet Ağabeyim çift sürmeyi tamamen ikimize bıraktı. Altı öküz ve pulluğu Çolak Mustafa Memet Ağabeyimden de daha iyi idare ediyordu.
Yazyeri sürmeyi bitirdik... Mustafa atlara bakmağa başladı. Nasıl biliyordu bu işi! Gece kalkıp zamanında yemini, suyunu veriyordu atların.
Evdeki her bir işe o koşuyordu. Neler neler yapmıyordu. Pamuk zamanı iki insan kadar çapa yapıyordu. Pamuk toplama zamanı ırgatların suyunu, yemeğini getiriyor, sonra da bir ırgattan daha çok topluyordu.
İki yıl bizde kaldı Mustafa. İki yıl evin el üstündeki insanı oldu.
Amcam ona diyordu ki:
«Sen evin birinci adamısın. Seni evlendirip, çocuklarım gibi şanlı şöhretli başgöz edeceğim...»
Mustafa yalnız gülümsüyordu.
Büyük anam, gene bir sabah kalkmış bakmış ki, Mus-

tafa evde yok. Kapının eşiğinde kocaman kasketini buldular. Mustafanın adetiymiş. Bir evden kaçarken kasketini kapının eşiğine bırakırmış.

Anladık ki, Çolak Mustafa kaçmış.

Amcam atlara bindi, köy köy dolaştı, Çolak Mustafanın izine bir yerde rastlayamdı.

Yaz ortasında duyduk ki, Çolak Mustafa uzak bir köye gitmiş. Köyün Ağasının evinin avlusunda uyumuş. Uyanınca :

«Ben sizin oğlunuz olacağım. Benim adım Çolak Mustafa,» demiş.

Orada çalışmağa başlamış. Orada da bir süre çalışmış, Ağa, onun çalışkanlığına hayran kalmış.

Sonra oradan da kaçmış.

Yeniden bizim eve döndüğünde Mustafa on beş yaşındaydı. Artık saçlı sakallı bir erkek gibiydi. Mustafa geri döndüğünde evin içini bir sevinç almıştı.

Mustafa :

«Dönmezdim ama, büyük anayı özledim,» diyordu.

Bir yaz daha çalıştı bizde. Sonbahara doğru baktık ki, bir sabah, gene kasketi eşikte.

Kışa doğru perperişan, hasta, Mustafa gene kapıya geldi. Büyük anam, onu gene yıkadı arıttı, aylarca baktı. Mustafa kendisine geldi.

Diyordu ki :

«Ben bir daha bu evden dışarı adımımı atmayacağım.»

Yaz geldi. Mustafa gene çalışmağa koyuldu. Üç adam kadar iş görüyordu evde. Bahçeye tek başına bakıyor, patlıcanları, domatesleri topluyor, çarşıda satıyor, bir kuruşunu bile yemeden eve getiriyordu.

Mustafa ev için artık büyük bir nimetti. Geceleri bile uyumuyordu. Bu çalışmağa nasıl dayanıyordu, akıl almaz. İnsan üstü bir çalışmaydı onun çalışması.

Yaz ortasında gene kasketini eşikte bulduk Mustafanın.

Birkaç kere daha eve perperişan gelip, kaçtığını hatırlıyorum Mustafanın.

Kuzucuoğlu Pamuk Üretme Çiftliğinde ırgatlık ediyordum. Ortaokulu yarıda bırakmıştım. Yeni bir ırgat toplu-

luğu geldi çiftliğe. Bir de baktım içlerinde Çolak Mustafa. Kocaman olmuş ama, gene kavruk. Güneşten yanmış. Üstü başı hilim hilim. Başında da kocaman bir kasket. Birlikte çalışmağa koyulduk. Öylesine çalışıyordu ki... İki yüz üç yüz ırgatın içinde hemen kendisini gösterdi. Elciler, çiftlik idarecileri bütün ırgatlara örnek olarak onu gösteriyorlardı.

Yanyana yatıyorduk çiftlikte. Bir sabah uyandım baktım ki, Mustafanın kasketi ayak ucumda

Mustafa gene gitmişti...

Sonra onu Adanada bir sokakta hasta buldum, hastaneye götürdüm.

Bir daha uzun zaman onu göremedim. İmi timi bellisiz olmuştu.

Yıllar sonra onunla bir hapisanede karşılaştım. Şaşırdım kaldım. Önce tanıyamadım. Yanıma geldi, bana kendini tanıttı. Hapisânede bana öyle kardeşçesine, öyle bir sıcaklık gösterdi ki... Elimi ılıktan soğuğa vurdurmuyordu. Hapisânede her bir işimi o görüyordu. Sonra herkesin de işini görüyordu. Bu kadar işe nasıl yetiyordu ? Hapisânede de bir numaralı insan olmuştu. Mahkûmlara öyle geliyordu ki, Mustafa olmazsa, bu mahpusluk yürümez. Aynı koğuşta kalıyorduk.

Mustafa yaralamaktan yatıyordu. Bir Ağa beş yüz lira vermiş, hasmını vurdurmağa göndermişti. Mustafa, adamı sadece yaralamıştı.

«Beş yüz lira için adam öldürür müyüm hiç,» diyordu. «Ben de yaraladım.»

Bir sabah hapisânede kıyamet koptu. Mustafa kaçmıştı. Nasıl kaçmıştı ?

Ama nasıl kaçar ? Cezası o kadar ağır değil ki, niçin kaçar ?

Bir baktım, koğuşun eşiğinde Mustafanın kirli, kocaman kasketi. Mustafa sahilden kaçmıştı.

çocukta suç eğilimini hazırlıyan iktisadî sebepler

Gülten Kazgan

Türk toplumu özellikle son on yıldır, durgun geleneksel bir düzenin bozulması ve orta - çağ değer yargılarının yönettiği bir toplumun evrimsel bir değişme ortamına girmesinin kuvvetle etkisi altındadır. Köy, henüz orta - çağdan kurtulamamakla beraber büyük şehirler eski manevî değerlerini kaybetmiş fakat yeni değerlerle toplumu yönetebilme yeteneğini henüz bulamamıştır. Bu toplumsal değişmeğe paralel olarak Türk toplumu köyde ve şehirlerin fakir semtlerinde iktisadî imkânların sınırını çoktan aşan bir nufus artışına sahne olmaktadır. Nufus artışı bir taraftan köyde geçim imkânı kalmıyan vasıfsız köylünün büyük şehirlere akın etmesini ve şehir dolaylarında köydeki yaşayış tarzını sürdüren fakat köyün geleneksel baskısından kurtulduğu halde şehre tam intibak edememiş gecekondu semtlerinin doğuşunu hazırlamakta, bir taraftan da her şeklile yaygın işsizlik büyük şehirlerin toplumsal ve iktisadî düzenini altüst eden bir hal almaktadır.

Bundan başka, enflasyon ve son yılın iktisat politikası memleketteki gelir farklarının gittikçe büyümesine yolaçmıştır; bu farklar ise, hiçbir yerde büyük şehirlerdeki kadar göze - çarpıcı ve açık değildir. Toplumsal ve ekonomik yapıda pek sür'atli olarak ortaya çıkan bu değişme çocukta suça eğilimi hazırlıyan çerçeveyi çizmektedir.

Bu çerçeve içinde çocukta suça eğilimin nasıl hazırlandığını anlıyabilmek için çocuğu üç ayrı sınıfta ele alıp incelemek gerekir :

1) Ailesinden kopmuş, «öksüz» çocuklar - Anne babanın ölümü, birbirinden ayrıldığı hallerde üvey, ana, üvey

babanın çocuğu istememesi, şehre iş bulmak için çocuğun yalnız veya birine emanet edilerek gönderilmesi ve bunlara benzer haller şehirlerde bir «köksüz» çocuklar yığılımına yolaçmaktadır. Köy ve kasabaların, gerek geleneksel düzenleri dolayısile bu gibi çocuklarda suça hazırlayıcı etkileri daha az taşımaları gerekse buralardaki köksüz çocuk sayısının daha az olması dolayısile büyük şehirlerdeki problemlere daha az maruz kaldıklarını söyliyebiliriz. Ayrıca, bu gibi küçük yerleşmelerdeki köksüz çocukların toplanarak «piyasası şehirde bulunan bir ticarî mal» gibi büyük merkezlere sevkedildikleri de bir gerçektir.

Suça hazırlayıcı etkilere en çok marûz kalan, şüphesiz ki, kendilerine benzer diğer çocuklarla kovuklarda veya suçlu yahut suça eğilimi yüksek olan büyüklerle bir arada barınmak zorunda kalan bu köksüz çocuklardır. Değişik şartların bir araya getirdiği bu insanlar, yaşama mücadelesini kazanmak için türlü şekillerde birbirine destek olmaktadır. Büyük şehirlerde toplanan avâre, işsiz, her türlü toplumsal kaygıdan yoksun olan büyükler için köksüz çocuklar mükemmel bir geçim kaynağıdır. Diğer taraftan, çocuk da yaşamak, en ilkel ihtiyaçlarını tatmin etmek için para kazanmak zorundadır. Ancak, şehirlerde toplanan işsiz ve toplumun sırtından geçinmeğe alışmış büyükler bulunmadığı hallerde geçim için çocuğu suçluluğa itecek etkenler herhalde bugünkünden daha az kuvvetli olacaktır. İşsiz büyük, bir «ağa» durumuna geçerek çocuğun bedenini kiralamak ve fuhşa sürüklemek, dilendirmek, yankesicilik veya hırsızlığa alıştırmak gibi yollarla hem çocuğa hem kendisine yaşama imkânı hazırlamaktadır. Her türlü ahlâk anlayışından kopmuş tûfeyli işsiz büyüklerin bulunması köksüz çocuklarda suça eğilimi hazırlıyan başlıca etgen olarak gözükmektedir. Tabiî, aşağıda çalışma şartlarile ilgili olarak inceliyeceğimiz sebepler de buna ilâve edilmek gerrekir.

2) Ailesi olan fakat çalışmak zorunda bulunan çocuklar - Türkiyede son on yıl sür'atli nufus artışı üzellikle düşük gelirli sınıflar arasında görülen bir olaydır. Aile içindeki çocuk sayısı, gecekondu semtlerinde görüldüğü gibi ortalama olarak beşin üzerine çıktığında ailenin çocuğu

geçindirme imkânı kalmamakta ve çocuk küçük yaşta çalışmaya sevkedilmektedir. Bundan başka, aile büyüklerinin hastalık veya işsizlik gibi sebeplerle çalışma yeterliği veya imkânından yoksunluğu yine aynı zorunluğu ortaya çıkarmaktadır.

İş kanunu, bu kanuna tâbi işyerlerinde 12 yaşından küçük çocukların çalışmasını yasakladığı için çocuk bu kanun dışında kalan ve çok ilkel şartların hâkim bulunduğu işyerlerine sevkedilmekte veya kendi hesabına sokak satıcılığı, işportacılık gibi ne çalışma şartları ve ne de iş saatleri kontrol edilmiyen sahalara itilmektedir. 16 yaşından küçük çocuklar için Gelir Vergisi kanununun asgarî geçim indiriminden yararlanma imkânını ancak bazı şartlara bağlı olarak tanıması ve bunlar dışındaki hallerde asgarî geçim indiriminin çocuklara uygulanmaması İş kanununa tâbi olmayan işyerlerinde çocukların kullanılmasını ayrıca avantajlı bir hale getirmektedir.

Bütün işyerlerinde çocuk ücretleri, kadın ve erkek işçi ücretlerine nazaran çok düşüktür; çoğu zaman erkek işçi ücretinin yarısı civarındadır. Bundan ötürü asgarî geçim indiriminden de yararlanmaması dolayısile, İş kanuna tâbi olmayan işyerlerinin ağır çalışma şartlarına rağmen çocuğun kazancı çok düşüktür. Kazanabildiğinden daha fazlasını kazanmak arzusu özellikle, ailenin de bunun için baskı yaptığı hallerde, çocuğu kolay para kazanmak yollarına itebilir. Gerek sokakta gerek ilkel işyerlerinde temas ettiği büyükler, karşısına çıkan kolay para kazanmak imkânları çocuğu içinde bulunduğu ağır şartlardan kurtaracak bir çare olarak gözükebilir. İş kanunu «insancı» bir görüşle çocukların çalışmasını yasakladığı halde ailenin gelir yetersizliği çocuğu İş kanununa tâbi işyerlerine nazaran çok daha ilkel şartlar içinde bulunulan işyerlerine yöneltmekte, kazancın düşüklüğü karşısında daha fazla kazanması için yapılan baskı suça eğilimi hazırlyıcı etgenler olmaktadır.

3) Varlıklı aile çocukları - suça eğilimi hazırlayan sefalet yanında şehrin varlıklı semtlerinde değişik sebepler yine aynı çerçeveyi hazırlayan etkiler taşımaktadır.

Özellikle enflâsyonun çok kısa bir süre içinde zenginleştirdiği aileler, kültür durumları itibarile yeni yaşama

şekline intibak edememiştir. Gösteriş arzusu ile çocuğa bol cep - harçlığı verilmekte, aile para kazanmanın kolay yolʼarını bildiği için eğitim, görgü, kültür gibi değerleri küçümsemektedir. Arzuları sınırlanmayan çocuk, içinde bulunduğu çevrenin her an yeni arzuları tahrik etmesi veya yenilik, macera, alışılagelenin dışında heyecan yaşama isteğinin etkisi altındadır. Bu istekler şuurlu bir şekilde şahsiyeti geliştirme, kültürü yükseltme gibi amaçlara yöneltilmediği takdirde, suça eğilim ihtimali yüksektir. Gelir seviyesi yüksek fakat kültür durumları bakımından intibak edememiş ailelerin çocukları böyle bir yöneltme amacından yoksun kaldıkları için suça eğilimi hazırlıyan etkilere marûz kalmaktadır.

Bundan başka, pek ilkel bir içgüdü ile birbirini taklit etme isteği de diğer bir etkendir. Bol cep harçlığı ile istediğini yapabilen varlıklı aile çocuklarını taklit arzusu bu imkânlardan yoksun olan orta halli aile çocuklarını da tahrik edici bir unsur sayılmak gerekir. Çocuğun isteklerini tahrik edici bu gelir farkı yanında muhayyilesini tahrik edici macera romanları, filimler veya çevredeki örneklerin etkisi de küçümsenemez.

Suça eğilimi hazırlayan bir çevrede yaşıyan çocukları, bu çevreden kurtarmak ve topluma aykırı davranışların gelişmesini önlemek çözülmesi kolay bir dâva değildir. Bi - ce, mesele bugün bu şartlar içinde bulunan çocukları toplayıp yurtlarda barındırmak, meslek edindirmekle çözülmüş sayılamaz; çünkü, suça eğilimi hazırlayan ortam değişmedikçe heryıl mevcutlara yenileri eklenecek ve toplumun bu kadar ağır bir yükün altından kalkması gittikçe zorlaşacaktır. Bu bakımdan, bizce, suça eğilimi hazırlayıcı bir çevrede yaşıyan çocukların kurtarılması yanında bu çevrenin değiştirilmesi çok daha önemlidir. Suça eğilimi hazırlayan ortam yokedilmedikçe bu dâva çözülmüş olmayacaktır.

anneleri çalışan çocukların bakımı ve korunması

Yıldız Kuzgun

Büyük endüstri devriminin sosyal alanda yaptığı önemli değişikliklerden biri de kadının daha geniş ölçüde ve devamlı olarak iş hayatına katılmasıdır. 2. Dünya Harbinden sonra iş hayatında evli kadınların nisbeti aşikâr bir artış göstermektedir. Yurdumuzda köylü kadınlar asırlardan beri tarlada erkeğinin yardımcısı olarak çalışmaktaysa da kasaba ve şehir kadınlarının iş hayatına katılması Cumhuriyet devriminin sosyal hayatımızda meydana getirdiği değişiklikler ve kadın hakları konusunda sağladığı imkânlardan sonra artmıştır.

Bu durum, hemen her ülkede olduğu gibi bizde de çalışan kadınların çocuklarının bakımı ve korunması problemini ortaya çıkarmıştır. Bugün dünyada hemen her devlet ülkesinin özelliğine göre çalışan kadınlara kolaylıklar sağlamak için kreş, ana okulu gibi müesseseleri ya bizzat kurmuş ya da bunların işverenler, tarafından kurulması için iş kanunlarına gerekli maddeler koymuştur.

Gerek annenin çalışmasından en yüksek randımanı alabilmek, gerek çocuğun beden ve ruh sağlığını korumak bakımından çok önemli olan bu meselenin başka ülkelerde nasıl ele alındığını bir iki örnekle kısaca belirttikten sonra memleketimizde bu alanda yapılanları ve yapılması gerekenleri arzetmeye çalışacağım.

İNGİLTERE'de 1946 yılında kabul edilen bir kanunla bölge sağlık teşkilâtlarına 5 yaşından küçük çocuklar için ana okulları açmak yetkisi verilmiştir. 1956 yılında sayısı 536 yı bulan bu ana okullarına önceklikle anneleri çalışan çocuklar alınmaktadır. Ayrıca fabrikalara ait 103 ana okulu ile 361 özel yuva mevcuttur.

Bugün İngilterede çalışan kadınların çocukları sadece bakım ve korunma yönünden değil daha önemli olarak eğitim yönünden ele alınmıştır. İngiltere'de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilen 465 ana okulu vardır.

Yatılı ana okullarına anneleri gece çalışan, hastahane ya da hapishaneye girmiş olan çocuklar alınmaktdır. Ayrıca bazı bölgelerde sağlık teşkilâtlarına kayıtlı ve onlar tarafından kontrol edilen 2000 kadar ücretli gündüz bakıcıları vardır. Bunlar en fazla 3 çocuğa evde özel olarak bakarlar.

İSVEÇ'te gerek hükûmetin gerek belediyelerin yönettiği geniş bir «çocuk bakım ve koruma» teşkilâtı vardır. Bu teşkilâttaki müesseseler 4 gruba ayrılıyor :

1 — Süt çocukları için gündüz kreşleri : Burada çalışan annelerin 3 yaşından küçük çocuklarına bakılır. Günde 7-12 saat açıktır. 1957 de bu kreşlerin sayısı 307 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca ana okullarına bağlı 114 kreş de buna katılınca 418 kreş mevcuttur demektir.

2 — Ana okulları : Günde 3-4 saat açıktır. Anneleri çalışmayan veya yarım gün çalışan 3-7 yaşındaki çocuklar alınır.

3 — Bir mevsime mahsus kreşler : Bunlar geçici müesseselerdir. Annenin tarlada çalıştığı yaz aylarında açıktır. Hâlen İsveçte bu tip 106 kreş mevcuttur.

4 — Özel bakıcılar : İngiltere'de olduğu gibi İsveç'te de özel bakıcılar vardır. Bunlar ekseri dışarda çalışmayan anneler olup çalışan annelerin çocuklarına bakarlar. Masrafları ve ücretleri belediyeler tarafından karşılanır. Veliler kazançlarına göre az çok bir ücret öderler. Bu müesseseler bilhassa bedeni ve ruhi ârızası olan çocuklara faydalı olmaktadır.

POLONYA'da 1953 anayasasının 66. maddesinde, hükümetin çalışan anneler için geniş ölçüde kolaylıklar sağlaması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre 1958 deki durum şudur :

3 aylıktan 3 yaşına kadar çocukların bakıldığı bütün kreşleri sağlık servisleri yönetip kontrol etmektedir. Masrafı genel bütçeden ödenmekte olup aile gelirine göre az bir ücretle bu masrafa katılmaktadır.

Ana okulları: 3-7 yaşındaki çocuklara mahsustur. Bu okullardaki çocukların korunması ve eğitimi Eğitim Bakanlığına aittir. Bazı endüstri bölgelerindeki ana okulları hayır cemiyetleri tarafından yönetilmektedir.

Köylerdeki ana okulları ocak ve şubat aylarında kapalı olup yılın diğer aylarında günde 4-5 saat faaliyettedir. İşin en hararetli olduğu aylarda bu müddet uzatılabilmektedir. Bu müesseselere alınacak çocuklar sosyal komite tarafından incelenir. Hangi çocukların öncelikle yuvaya alınması gerektiği tespit edilir. Bu yuvalardaki çocukların % 70 ini çalışan annelerin çocukları teşkil eder.

Ana okulları günde 9-10 saat açıktır. Annenin çocuğunu iş yerinden çıkıp alabilmesi için yeteri kadar zaman verilir. Veli ücretin % 7-38 ini öder. Bu da velinin ekonomik gücüne göre ayarlanır. 1955 te bunların sayısı 8371.

Ayrıca Polonya'da da İsveçte olduğu gibi devlet çiftliklerinde ve kollektif istihsal bölgelerinde çalışma mevsimine göre ayarlanmış yuva ve kreşler ruhen ârızalı çocuklar için özel bakımevleri vardır.

Memleketimize gelince:

5 Ağustos 1953 tarihli iş kanununda, 100 den fazla kadın işçi çalıştırılan iş yerlerinde ana okulu-yuva, 300 den fazla kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde ise kreşler açılması gerektiği belirtilmişti.

Halen yurdumuzda çalışan annelerin sayısı, çalışan kadınlara nisbeti, okul çağının altındaki çocukların sayısı, mevcut ana okulu ve kreşler hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz.

Bu sebeple en büyük endüstri merkezi ve en kalabalık şehrimiz olarak İstanbul'un durumunu misal olarak almak istiyorum.

Hâlen İstanbul'da her türlü iş kolunda çalışmakta olan kadınların sayısı ortalama 45.000 kadar. Bunların evli olanlarının dünya istatistiklerine dayanarak % 30-40 ını teşkil ettikleri gözönüne alınırsa, ortalama 15.000 çalışan annenin çocuklarının bakımı ve korunması meselesi var demektir.

Buna karşılık yine İstanbul'da bu amaçla kurulmuş müesseselere göz atalım

İş kanunu gereğince resmi ve özel sektöre ait fabrikalardaki yuva ve kreş sayısı (ki bunlar beraberdir) takriben 10 tanedir. Bu müesseselerdeki çocukların velilerinden ücret alınmamaktadır.

Ayrıca Çocuk Esirgeme Kurumuna ait 5 çocuk yuvasından 2 si gündüzlü olup çalışan fakir annelerin çocuklarını kabul etmektedir. Veliler günde 50 krş. gibi sembolik bir ücret ödemektir. Çocuklara sabah ikindi kahvaltısı, 3 kap öğle yemeği verilir. Bu yuvalardan birine (Alemdar Yuvası) sadece 15 orta halli çalışan annenin çocuğu alınır. Aylık ücret 50 L. Kurumun diğer yuvaları korunmaya muhtaç çocuklar içindir. Ticarî amaçlarla açılan özel yuvaları konumuz dışında kabul ediyoruz. Bu durumda devlet ve özel kurumlar tarafından açılan yuva ve kreşlerdeki çocukların sayısı 750 civarındadır. Bu müesseseler daha çok büyük fabrika işçisi annelerin ihtiyacını -kısmen- karşılamaktadır.

Oysaki çalışan kadın sadece fabrika işçisi değildir. Ve her müessesede çalışan kadın sayısı 100 ü aşmayabilir. Kaldı ki devlet dairelerinde banka ve şirketlerde 100 den fazla kadının bir arada çalıştığı hallerde bile bu tip müesseselere bağlı yuva - ana okulu yoktur.

Çeşitli iş kollarında çalışan ve çeşitli sosyal sınıflara mensup annelerin işe giderken çocuklarını güvenerek bırakabilecekleri müesseselerin çok az, özel yuva veya bakıcıların ücrtlerinin orta halli bir aile bütçesinin bile kaldıramıyacağı kadar ağır oluşu özellikle çocuk sağlığı yönünden üzerinde durulması gereken bir problem teşkil etmektedir. Özel bakıcıların pek çoğu cahil ve bazıları psikopat kişiler oldukları için çocuğun gerek beden ve gerek ruh sağlığı yönünden tehlikeli olmaktadırlar.

Bu problem Millî Eğitim komisyonu raporunda okul öncesi eğitim açısından ele alınmakta, özellikle endüstri bölgelerinde çalışan annelerin okul öncesi çağındaki çocukların sokağa ve tesadüflere bırakılmaması için gerekli müesseselerin ilgili bakanlıkların yardımı ve kontrolu altında (Millî Eğitim ve Sağlık Bakanlığı) vilâyet ve belediyelerce kurulması özel yuvaların kontrol edilip desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir. (Kreşler sağlık, ana okulları M. E. B.)

Ancak ikili öğretimin mûtad olduğu kalabalık şehirlerde yalnız okul öncesi çağdaki çocukların değil ilkokul çağındaki çocukların da korunması, eğitimi ve sokağın kötü etkilerinden uzaklaştırılıp boş zamanlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

3 - 6 yaşındaki çocuklar için ana okulu ilkokul çağındakiler için çocuk kulüpleri ve kütüphaneler açmak, ilköğretimi gerçekleştirmek çabası içinde olan Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine yük olacağı düşünülebilir. Ancak belediye ve özel kurumların yardımı ile ve ilkokulların bahçelerine küçük binalar ilâve etmek suretiyle hiç olmazsa büyük şehirlerin kalabalık iş bölgelerinde yavaş yavaş bu ihtiyacın giderilmesi mümkün olabilir.

o

istanbul'daki yetiştirme yurtları

Yıldız Kuzgun

6972 sayılı kanuna göre mahkemece korunma kararı alınan çocuklar için açılan Yetiştirme Yurtları «Çocukları Koruma Birliği» tarafından finanse edilmekte ve millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. Bu şekilde Türkiyede 60 yetiştirme yurdu faaliyette olup bunların 6 tanesi İstanbul'dadır. Hâlen İstanbul'daki yurtlarda 1100 çocuk korunmaktadır.

İstanbul'da ilk açılan yurt, Mevlânakapı Yetiştirme Yurdudur. 1950 yılında Mevlânakapıda bir mevlevî tekkesinde açılmıştır. Burada hâlen, ilköğrenimini bitirmiş 200 erkek çocuk vardır. Bunların bir kısmı civardaki iş yerlerinde çalışmakta bir kısmı da ortaokulda, lisede ya da san'at enstitülerinde öğrenimlerine devam etmemektedirler.

Yakacık Yetiştirme Yurdu, Yakacıkta Halime Abbas Hatice Hatun tarafından kimsesiz çocuklara mahsus Prevantoryum açılması için Millî Eğitim Bakanlığına hibe edilen ve geniş bir bahçe içinde bulunan bir köşkte 1952 yılında açılmıştır. Yakacık yurdunun İlköğrenim çağında 205 erkek, 9 kız öğrencisi vardır. Küçükyalı yetiştirme yurdu, Muhsine Zeynep pansiyonlu ilkokulunun bahçesinde yapılan iki ek binada 1953 yılında faaliyete geçmiştir. İlköğrenim çağındaki kız çocuklara mahsustur. Hâlen 140 öğrencisi vardır.

Kadıköy Yeldeğirmenindeki Atatürk yetiştirme yurdu eski bir Fransız yetimhanesi olan beş katlı büyükçe bir binada 1955 yılında 100 çocuk için açılmıştır. Hâlen 61 erkek, 159 kız olmak üzere 220 çocuk vardır. Atatürk yetiştir-

me yurdunda 6 - 18 yaş arasında kız ve erkek çocuklar karışık olarak bulunuyor. Bu sebeple yönetimi kolaylaştırmak için çocuklar yaş ve cinsiyet bakımından 4 guruba ayrılmıştır.

Büyükçekmece yetiştirme yurdu 1959 yılında açılmış olup hâlen ilköğrenim çağında 117 çocuk vardır.

Ağaçlı köyü yakınında kurulan yetiştirme yurdu bir zamanlar suça yönelmiş çocuklara tahsis edilmişse de sonraları bu fonksiyonunu kaybetmiş, normal bir yurt karakterini almıştır. Hâlen Ağaçlıda 80 çocuk vardır.

Yetiştirme yurtlarında öğrencilerin eğitimi ile öğretmenler, bakımları ile bakıcı kadınlar meşguldür. Ortalama 40 çocuğa bir öğretmen düşmektedir. Öğrenim çağında olanlar civardaki okullara giderler. İlk öğrenimini bitirenlerin bir kısmı yatılı okullara bir kısmı da civardaki iş yerlerine yerleştirilmektedir. Çocuk 18 yaşını bitirinceye kadar devlet himayesinde kalabilir.

Yetiştirme yurtlarındaki çocuklar maddî bakımdan orta halli diyebileceğimiz bir ailenin çocuklarına sağladığı imkânlara sahiptir. Fakat ana baba sevgisinden, sıcak bir aile atmosferlerinden yoksun olmaları şahsiyet gelişimlerinde önemli aksaklıklar yaratmaktadır.

Dr. Velhan Özbek'le yaptığımız karşılaştırmalı araştırmada yetiştirme yurtlarındaki çocukların zihni gelişim ve bilgi bakımından, sosyo - ekonomik seviyesi ortanın altında bulunan aile çocuklarından üstün olduklarını gördük. (Bunu, ocukların eğitimleri ile gece gündüz uğraşan feragatlı grup öğretmenlerine sahip olmaları ile açıklıyoruz.) Fakat şahsiyet yönünden araştırmamızda bu çocukların ürkek çekingen, inhibe, kendine güvenlerinin zayıf olduğunu hepsinin anne, aile özlemi çektiklerini tespit ettik. Maddî imkânlar sağlamakla giderilemiyecek olan bu eksikliğin çocuğun duygusal gelişiminde oynayacağı olumsuz rol kanun koyucular tarafından da gözönüne alınmış ve devletce korunmaya alınması gerekli görülen çocuğun ya bir aile yanına ya da bir müesseseye verilmesini gerekli görmekle aileye öncelik tanımıştır. Yani çocuk iyi bir koruyucu aile bulunmadığı takdirde müesseseye alınmalıdır demek istenmiştir.

Bizde maalesef koruyucu aile müessesesi gelişmediği ve eski evlâtlık anlayışı pek değişmediği için bu yola gidilememektedir. Evlâtlık olarak ailelere verilen bazı çocuklara çok kötü muamele yapıldığı tespit edildiğinden bu konuda titiz davranılmaktadır. Ayrıca nüfusuna geçirmek üzere evlât edinmek isteyen aileler tam mânasile «kimsesiz çocuk» arıyorlar. Yurtlarda bu tip çocukların sayısı çok azdır. Bunların da çoğu bebeklik çağından beri anne sevgisinden ve dikkatli bir bakımdan yoksun oldukları için psişik gelişimleri geri kalmış çocuklardır ve aileler bu çocukları evlât edinmekte haklı bir tereddüt göstermektedirler

Yetiştirme yurtlarındaki çocukların bir kısmı analı babalı çocuklardır. Fakat aile bozulduğu için çocuk ortada kalmıştır. Ailenin durumu düzelince çocuk ana ve babasına iade edilmektedir. Bazıları da normal, sağlam, mazbut anaların çocuklarıdır. Fakat aşırı fakirlik sebebile veya ana çalışmak zorunda olduğundan çocukları bakımsız ve kontrolsuz kaldıkları için her türlü tehlike ile karşılaşabilecekleri gözönüne alınarak haklarında korunma kararı verilmiştir.

(Burada gündüzlü bakım evleri ve çocuk klüplerinin ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkıyor.) Bu durumda çocuğun yıllık bakım masraflarını anneye vermek suretiyle, onun anne kucağından ayırmadan bakımını sağlamak mümkün olabilir. Çocukları koruma birliği verilen paranın çocuk için sarfedilip edilmediğinden emin olamadığı için bu yola pek gidememektedir. Aynı gerekçe ile ücreti verilmek suretiyle bakılmak üzere çocuk koruyucu ailelere de verilememektedir.

Birliğin sosyal asistan kadrosunun genişletilmesi ile çocukların evlerde sık sık haberli habersiz kontrolu sağlanabilir. Böylece ham çocuklar aile ocağından mümkün olduğu kadar uzaklaşmamış olurlar hem de onlardan boşalan yerlere sıra bekleyen çocukların alınması mümkün olabilir.

yabancı bir uzmanın görüşü

Kutluay Eyuboğlu

Milletlerarası Çalışma Bürosunun iş gücü uzmanı Dr. Heinrich Dreyer 1957'de İstanbul Vali ve Belediye Reisinin isteği üzerine, Ankara Âmme İdaresi Enstitüsünde görevli uzman Dr. Jungwirth ile birlikte İstanbulun çeşitli sosyal problemleri konusunda bir rapor hazırlamıştı.

Bu raporda köyden şehire işçi akınının sebepleri, bu işçilerin İstanbuldaki yaşama şartları ve ayrıca Gecekondu ve Bekâr odaları problemleri incelendikten sonra, büyüyen şehirlerde çocuk ve gençlik konusu ele alınmıştır. Çocuk ve gençleri yetiştirmek için birçok kurumlar bulunduğu halde, İstanbul nüfusunun hiç durmadan artması neticesi, bu kurumlar gün geçtikçe ihtiyacı karşılayamaz hale gelmektedir. Polisce yapılan incelemeler İstanbulda korunmaya muhtaç çocukların aşağı yukarı 15.000 kadar olduğunu ortaya koymuştur. Dr. Dreyer'e göre, çocuklarla gençler iki ayrı problem olarak ele alınmalı ve bunlar ayrı metodlarla çözümlenmelidir. Asıl gaye gençlik için bir Sosyal Korunma Kurumunun meydana getirilmesi ise de, böyle bir kurum uzun süreli bir çalıştırmayı ve sosyal yardımcıların yetiştirilmesini gerektirdiğinden, meselenin elde mevcut imkânlarla çözümüne gidilmesi daha doğrudur.

Uzman bundan sonra başıboş çocuklar sayısının artmasındaki sebepleri araştırıp, bunun birini sanayileşme neticesi patriarkal aile düzeninin bozulmasında, ötekini ise büyük şehirlerde bile medenî nikâhın az tatbik edilmesinde görüyor. Dinî nikâh babaya hiçbir sorumluluk yüklememekte ve erkeğin evlilik bağlarını istediği zaman çözmesini kolaylaştırmaktadır. Kesin bir rakam verilememekle beraber, başıboş çocuklar çoğunluğunun bu çeşit evliliklerden doğmuş oldukları görülür. Bu çocuklar yetişkin çağa gelince, iş piyasasında kontrolu imkânsız birer unsur olmakla kalmıyor, suça yönelme bakımından toplum güvenliğini de sarsmıya koyuluyorlar. Taşradan İstanbula iş aramaya gelen gençler bunların sayısını gitgide artırmaktadır.

Suça yönelmiş çocuk ve gençlerin yeniden topluma ka-

zandırılması bunların suç muhitinden mümkün olduğu kadar kısa zamanda çekip alınmalariyla mümkündür. Öte yandan kurtarılması mümkün olan gençlerle kurtarılması imkânsız olanları bir çatı altında toplamak meseleyi hal etmiyeceği gibi, kötü etkilerin yayılıp yerleşmesine yol açar. Birinciler için sosyal rehabilitasyon çarelerine baş vurulmalı, ötekiler içinse durumlarının kötüleşmesini ve tesirlerinin yayılmasını önleyici tedbirler almalıdır. Bu problemle uğraşan sosyal bir kurum bulunmadığından, şimdilik halkın ilgi ve yardımıyla yetinilmelidir.

Düşünülebilecek bir çare de şudur: Psikoloji, psikyatri, sağlık ve sosyal yardım ve kriminoloji uzmanlarından meydana gelecek bir komisyon kurmak doğru olursa da, kürsü sahibi ve çok meşgul olan bu ilim adamlarının böyle bir komisyonun faaliyetine ayıracak fazla zamanları olmadığı göz önünde tutularak, bunların yetiştirdikleri asistan ve yardımcılardan faydalanmak yoluna gidilmelidir. Asistan ve yardımcıların çalışmaları asıl komisyon üyelerinin kontrol ve direktifleri altında yürütülmelidir.

Komisyon topluma kazandırılması mümkün olan gençleri dikkatle seçilmiş iş yerlerine yerleştirmek amacıyla İş ve İşçi Bulma Kurumuna danışmalı ve bu kurumla iş birliği yapmalıdır. Ancak bu gibi gençler şehir etkilerinden mümkün olduğu kadar uzak yerlerde barındırılmalı ve buralarda normal hayata dönmelerini sağlıyacak şekilde eğitim görmelidirler.

Suça yönelmiş çocuklarla doğrudan doğruya meşgul olan bir kurum bulunmadıkça, bunların sokaktan toplanması polisin ve özellikle kadın polislerin ve öğretmenlerin ödevi olmalıdır. Verem Savaş Derneğinin yetiştirdiği gezici hemşirelerin de bu işte faydası dokunabilir. Bu yoldaki çalışmalar için mevcut hayır müesseselerin ve gönüllü vatandaşların yardımlarına baş vurmak gerektir. Vali veya Vali Muavininin idaresi altında ve yukarda sözü geçen ilim adamlarının, hayır müesseselerinin, polisin, eğitmen ve idarecilerin iştiraki ile birbirlik kurmalı ve bu işlerde çalışacak olan kimseler için devamlı yetiştirme kursları tertiplenmelidir. Bu arada da vasıflı personeli yetiştirecek olan sosyal hizmetler enstitüsünün kurulmasına da gitmelidir.

I. İstanbul Em. Md. Necdet Uğur'un Konuşması

suça yönelen çocuklar sorumunun bugünkü durumu

Bir müddetten beri Batı dünyasını yeni yetişmekte olanların toplumla uyuşmaz bazı davranışları meşgul etmektedir. Bu biraz da Yirminci Yüzyıl problemidir. Yirminci Yüzyılın birinci yarısında iki dünya harbi olmuştur. Her Dünya harbi kendisinden önceki değer hükümlerini yıkmış yeni bir dünya görüşü getiremeden bir başka dünya harbini doğurmuştur. Böylece yıkılan değer hükümleri ve inanışlar arasında bir bunalma, yolunu bulamama ve Dünya görüşü yokluğu doğmuştur. Dünyanın anlamsızlığı, üzerinde çok konuşulan bir konu haline gelmiştir. Bu durumun bütün bir Batı dünyasına hızla yayılmasının bir sebebi aşağı yukarı bütün bir Batı Dünyasının Dünya harpleri tecrübesinden geçmiş olması, diğer sebebi de Televizyon, Sinema Radyo, Uçak gibi yeni buluşlar yüzünden yirminci yüz yılda kültürlerin birbirlerile yakın temasları ve tesirlerdir. Böylesine bir ortamda yetişmekte olan gençlerin bir kısmının davranışları kuşku verici oldu. Uzun yıllardan beri Batı ülkeleri bu problemle uğraşmakta ve tedbirler almaktadırlar.

Toplumun yerleşmiş görünen değer hükümlerine boyun eğmeyen, kendi başına buyruk bir kuşak bizde de var mıdır, yok mudur? Bizde bu problemin serpintileri vardır. Batı Dünyasında olduğu genişlik ve derinlikte değildir. Bu konuda bizim problemimiz, Batı dünyasının çok zaman önce çözdüğü fakat bizim henüz tamamile çözüm yoluna giremediğimiz, **Çocukların ve yeni yetişmekte olanların toplumdan gerekli ilgiyi görmemekte** olmalarıdır.

Bu problemin sonuçlarını bilhassa büyük şehir sokaklarında her gün elle tutulur bir şekilde görmek mümkündür. İstanbul'da da bu problem gün geçtikçe kendini önem-

li bir şekilde duyurmaktadır. İstanbul bu problemi **Köprü Altı** ismi altında öteden beri duymuştur. Bu deyim artık eskidir. Köprü altı çocukları deyiminin kullanıldığı eski İstanbul ile 1962 senesinin Nisan ayının bugünündeki İstanbul arasında büyük fark vardır. Surların içinde camiler ve mabetlerile Fatih, Eyüp, Çarşı ve eğlence yerlerile Eminönü, Beyoğlu, sayfiye yerleri ile Boğaz, Kadıköy ve Adalardan ibaret olan İstanbul, şimdiki Alibeyköyü, Sağmalcılar, Zeytinburnu, Taşlıtarla, Silâhtar, Kuştepe ve Gültepeli İstanbul'dan değişiktir. Memnun olsak da olmasak da eski İstanbul'un etrafındaki bu yeni bölgeler İstanbul' dur, burda oturanlar da sİtanbul'ludurlar. Buraların problemi İstanbul'un da problemidir. O halde mesele köprü altı çocukları meselesi değil, yeni İstanbul'un getirdiği daha geniş ve derin korunmaya muhtaç çocukların meselesidir. Bu işlerle ilgili bir dairenin yaptığı asgari hesaba göre bugün İstanbul'da on binden fazla korunmaya muhtaç çocuk vardır ve bunların ancak 1200 tanesi korunabilmektedir.

Biz ne için bu problemle uğraşmaktayız ? Kendi teşkilâtımızın suçları önlemek yolunda başarı kazanması için suçların nedenlerini araştırmasının gerekli olduğuna inandığımızdan son beş senede İstanbul'da işlenmiş bütün suçların incelenmesine başlanıldı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji Bölümü Profesörü Dr. Hart ve Asistanı Nephan hanım bu çalışmalarda ilk günden itibaren çok değerli yardımlarda bulundular. Aşağı yukarı kırkbine yakın suç bülteni taranmaktadır. Çalışmaların sonunda İstanbul'da hangi suçların hangi sebeplerle nerelerde ve nasıl işlendikleri anlaşılacak ve ona göre tedbirlerin alınması ya da problemlerin ortaya atılması mümkün olacaktır. Bu çalışmalardan alınan bazı sonuçlar ilgi vericidir. Meselâ, 1961 senesinde işlenmiş suçların çocuklar bakımından incelenmesinde alınan ilk neticeler şöyledir. 1961 senesinde İstanbul' da işlenmiş olan hırsızlık suçlarının yüzde yirmi beşe yakın bir nisbeti çocuklar tarafından yapılmıştır. Ayni şekilde homoseksüel suçların yüzde yirmiyedi onda altısı yine çocuklar tarafından işlenmiştir. Bıçak taşıyanların yüzde onbiri çocuktur. Yankesicilik suçlarının yüzde onbeşi çocuklar tarafından yapılmıştır.

Suçları önlemek için yapılacak çalışmaların bir tanesi sebepleri araştırıp tedbir almaksa, ikincisi de çocukların küçüklükten suçluluğa karşı gitmelerine engel olmaktır. Bu yönden çalışmak üzere teşkilâtımız içinde küçük bir çocuk bürosu kurulmuştur. Bu büronun 15 günlük çalışmalarına ait bazı rakamlar verilebilir. Bu 15 gün içinde büroya 153 çocuk gelmiştir, bu 153 çocuğun 97 si İstanbul' lu, 56 sı taşralıdır. İstanbulda olanlar belli başlı büyük rakamlar olarak 31 ri Taşlıtaraladan, 19 zu Zeytinburnundan, 29 zu Beyoğlundan gelmiştir. Biraz önceki söylediklerimizi esas alırsak bu 29 eski İstanbul'un Köprü altı problemi, 50 (31 + 19) çocuk ise yeni İstanbul'un getirdiği problemdir. Bu 153 çocuğun yüzde 50 si ya evden kaçaktır, ya kimsesizdir, tek başına sokakta dolaşmaktadır veya (benikurtarın) diye müracaat etmiştir veya ailesi gelip(alın) diye bırakmıştır. Yüzde 54 dü ise suça doğru yönelmiş çocuklardır.

Bu konuda İstanbul'da benzerlerine rastlanılan bir aileden bahsetmek istiyorum. Bu tipik bir ailedir. Şimdi 9 yaşında olan ve 7 yaşından beri çeşitli suçlardan Emniyete gelmiş olan bir küçük kızın ailesini alalım. Bu kızın annesi amcası, iki teyzesi, dayısı ve ağabeysi, çocuk yaşlarında suça alışmışlar ve şimdi her biri uzun yılların sabıkalılarıdır. Bu aile küçük kızlarını 7 yaşından beri suça doğru itmektedir. Halâ bu çocuk bu ailenin elinde kalmalı mı ? Elbette kalmamalıdır. Bu çocuk topluma kazandırılması gereken bir çocuktur.

Karşılaştığımız çocukları üç bölüme ayırabiliriz. Birinci bölümdekiler ekonomik, sosyal, ya da aile ile ilgili sebepler yüzünden ilgisiz kalmış, sokağın tehlikelerine açık çocuktur.

Bu çocukların korunması ve kurtarılması mümkündür. Bu konuda güzel bir kanun vardır. 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu. Bu kanuna göre İstanbul'da da bir Birlik kurulmuştur. Birlik şehrin çeşitli yerlerinde yurtlar açmıştır. Bu yurtlarda yetiştirilen çocuklar 1100 kadardır. İstanbul'da korunmaya muhtaç çocukların adedi en az bir tahminle 10.000 kadardır. O halde 10 çocukta bir çocuk korunabilmektedir. 6972 sayılı kanunda gösterilmiş diğer tedbirlerin yanında süratle yeni yurtlar açılmalıdır.

Birlik gelirinin en önemli kısmı resmi sektörlerden gelir. Belediyeler, Özel İdare, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Millî Eğitim Bakanlıkları kanuna göre her yıl belirli bir miktar parayı birliklere ödemek zorundadırlar. Meselâ; bu yıl İstanbul'daki birliğin bütçesi 7 milyon liradır. Temenni edelim ki Bakanlıklar ve Belediye, kanuna göre Bütçelerine koymak zorunda oldukları ödenekleri zamanında ödesinler. Bu takdirde birlik çalışmak fırsatını bulabilir.

İkinci bölüm çocuklar, suça yönelmiş olanlardır. Bunları normal yurtlar içerisine pek almak istemiyorlar. Çünkü; bunların özel bir eğitime tâbi tutulması gerekir. Bu çocuklar için 10 yıl önce büyük emekler ve yabancı uzmanların da yardımlarile kurulmuş olan Ağaçlı yurdunu eski haline getirmek zaruridir.

Üçüncü bölümde de suçlu çocukları ele alalım. İstanbul'da bir Ağırceza Başkanı bu çocuklar için (Bunlara ceza vermekten azap duyuyorum, çocuk tevkif edilip ceza evine gönderilir, masum giren suçlu çıkar) diyor. Bu çocuklar için hapishaneye değil, eğitim müesseselerine ihtiyaç vardır. Adalet Bakanlığınca bu Konunun tamamiyle halledilmesine gidilmesi gereklidir.

Bakanlıklar, Özel İdare, Belediye kendilerine düşeni yapadursun, bu konu toplum tarafından tutulduğu, benimsendiği zaman çözüm yoluna girmiş demektir.

Batıyı örnek alırken tam almalıyız. Batıda bütün problemlerin sonuçlandırılması sadece Devletten beklenmez. Bir yönden de halk kendine düşeni yapar. Hepimizin topluma karşı sorumluluğumuz var. Aramızda kim sokakta binbir tehlikeye açık bekleyen bir çocuğa yardımcı olmak istemez? Kaldı ki bizim halkımızın geleneğinde kimsesiz, ilgisiz çocuğun kaderine büyük bir şefkatle eğilmek ve yardımcı olmak vardır. İstanbulluları çocuklarımızın geleceği ile daha yakından ilgilenmeye dâvet ediyoruz. Aralarından temiz ve güvenilir ellerin idaresinde kuracakları bir teşkilâtla kısa bir zamanda olumlu sonuçlar alınacağına inanıyoruz, böylece önce en çok tehlikeye yakın olanlardan başlanılmak şartiyle çocuklarımızın gelişmesini sağlamak ve geleceğini tehdit eden bütün tehlikelerle savaşmak mümkün olacak.

Bu konu ile ilgilenmemiz saman alevi olarak adlandırıldı. Bu konu nasıl saman alevi haline gelir? Bir defa konuşulur, iki defa konuşulur, kimse ilgilenmez, yardım etmezse o zaman saman alevi haline gelir. Saman alevi haline gelmemesi için ne yapmak gerekli? Bir düşünürün dediği gibi: «Karanlıktan yakınıp oturmaktansa bir mum yakmak hayırlıdır.»

Bu konuda doğulu davranışla Batı davranış ayırımı şudur:

Doğulu mum yakanın karşısına geçip «Bakalım mumu ne zaman sönecek?» diye seyreder. Batılı bir mum da kendisi yakar. Hepimiz birer mum yakarsak ortalık pırılp pırıl aydınlık olacaktır.

o

II. Prof. Dr. C. W. Hart'ın Konuşmasının ana çizgisi:

suça yönelmiş çocuklar ve alınacak tedbirler

Konumuz olan yardıma muhtaç çocuklara yardım takdir edersiniz ki büyük bir teşkilât işidir. Bu konuda acaba devlet mi yoksa hususî müesseseler mi çocuklarla meşgul olmalıdır sorusuna her ikisi de diye cevap verilebilir. Nitekim yabancı memleketlerde bu problem böyle ele alınmıştır.

Bugün Necdet bey korunmaya ve yardıma muhtaç çocuk adedini 10.000 olarak bize söyledi. Bu rakam karşısında pek çok müesseseye ihtiyaç olduğu aşikârdır. Hal böyle iken hangi tip müesseseye ihtiyaç vardır sualini sormağa lüzum yok. Görülüyor ki devlet müesseseleri kadar hususî müesseselere de ihtiyaç vardır

İkinci olarak belirtmek istediğim nokta bu işe nereden başlanması icab ettiği ve en önemli şeyin ne olduğu sualidir. Geçenlerde bir gazeteci bana bu suali sordu ve bekledi ki kendisine «para» diyeyim. Fakat ben bu cevabı vermedim. İşe başlangıç noktası ve en önemli şey para değildir. İyi işleyen bir teşkilât paradan evvel gelir. Zira pek büyük gayretlerle para toplanılabilir, fakat bu para teşkilâtsızlık yüzünden iyi sarfedilemeyebilinir. İşte bu teşkilâta yardım etmiş olanlar paralarının yerinde sarf edilmediğini müşahade ettiklerinde artık bu teşkilâta para vermekten vaz geçeceklerdir.

Birçok memleketlerde, hususiyle Amerikada zenginler hayır müesseselerinin idare hey'etinde vazife alırlar. Bu şahıslar cemiyetlerin idare heyetinde para toplamak için bulunmazlar. Bu şahıslar cemiyetin iyi işleyişinden ve teşkilâtından mesuldürler. İşte böyle bir hayır cemiyetinin idare heyetinde bulunan büyük bir iş adamı o cemiyetin teşkilâtının, kendisi idare heyetine girdikten sonra daha iyi işlediğini, gayeye daha fazla hizmet ettiğini söyleyerek

ftihar eder. İşte Garpta bu tip hayır müesseseleri teşkilâtlarını daima daha iyi işletebilecek çareler düşünürler ve muhtelif hayır müesseseleri aralarında iş birliği yapmak suretile gâyelerini daha iyi tahakkuk ettirme yollarını ararlar. Şu halde ikinci tavsiye iyi işleyen bir teşkilât kurulmasıdır.

Nihayet şu noktayı da belirtmek isterim. Büyük bir sosyal problemi halletmek için lâzım olan müesseseleri bir anda kurmağa imkân yoktur. Olsa olsa bunların ufak parçaları ve en ehemmiyetli parçaları yavaş yavaş kurulabilir. Bana memleketinizde çocuk mahkemelerinin kurulması icap ettiğinden bahsedildi. Muhakkak ki çocuk mahkemesi lüzumlu bir müessesedir. Yabancı memleketlerde iyi işleyen Çocuk Mahkemeleri vardır. Fakat bu büyük bir teşkilâttır ve bu teşkilâta bağlı muhtelif müesseselerin mevcudiyeti şarttır. Kaldı ki bugünkü mevzuatı bu yönden tâdil etmek de gerekir. Bu ise hemen tahakkuku kabil olan bir şey değildir. O halde evvelâ en kolay ve en önemli olanından başlamak doğru olacaktır. Belki de Necdet beyin tavsiye ettiği müesseseden başlanabilir. Hatırlıyorsanız Necdet bey suçlu olmayıp da ufak tefek kabahatleri ve davranışları yüzünden başı derde düşmüş çocukları koyacak bir müessese eksikliğinden söz etmişti. Bir çok memleketlerde, ezcümle Amerikada ve İngilterede bir sebeble polisin eline geçmiş olan çocukları muvakkaten barındıracak bir istasyon müessesesi mevcuttur ve çocuk polisin eline geçer geçmez bu müesseseye intikal ettirilir. İşte bu istasyonda çocuk evvelâ temizlenir kendisine hertürlü ihtimam gösterilir, doktor ihtiyacı varsa bu karşılanır. Fakat asıl gâye burada kaldığı müddetçe çocuğu tetkik etmek ve bundan sonra gönderileceği en münasip müesseseyi tesbit etmektir. Bu istasyonları mevcut mevzuata göre doğrudan doğruya polise bağlamak kabil olmayabilir(polisin bir şahsı 24 saaten fazla tutamayacağı, v.s.) Bu takdirde bu istasyon halk tarafından kurulmuş bir müessese olabilir, yahut bir devlet müessesesi olabilir.

Necdet bey yeni kurmuş olduğu Çocuk Bürosu ile buna benzer bir teşkilât kurmak istemiştir. Bu büronun başında bulunan Nuran hanım ise tek başına bu istasyonların

ödevini yapmağa gayret etmektedir.

Benim tavsiye etmek istediğim işte bu istasyon tipi bir müessesedir. Bunlar gerek devlet eliyle, gerekse halk tarafından kurulmuş bir hayır cemiyeti olabilir. Eğer kanunları bana izah edenler yanılmamışlarsa mevcut kanunlar çerçevesinde pekâlâ böyle bir müessese kurulabilir

Yine Necdet beyden öğrendiğime göre kanunen tecziye edilemiyecek ve hapishaneye gönderilemiyecek çocukları barındıracak bir müessese de mevcut değilmiş. İstanbul gibi büyük bir şehir için bu büyük bir boşluktur. Ağaçlı yetiştirme yurdu bir vakitler bu ihtiyaca cevap vermek için kurulmuş bir teşkilâtmış. Kuruluşu sırasında bir Amerikalının da bulunduğu Ağaçlı müessesesi bilâhare yetiştirme yurduna inkilâp etmiş. Şimdi bu tip çocuklar nerelerdedir diye sorulursa cevap aşikârdır. Bunlar ya halâ sokaklardadır yahut mühimce bir suç işlemişlerse hapishanelerin hususî bir kısmına konmuşlardır, yahut hapishaneye gitmeyecek yaşta ve tipte bir suçları varsa mevcut birlik müesseselerinden birine konulmuşlardır. Buralarda ise bildiğiniz gibi suçlu olmayan çocuklar bulunmaktadır. Bu suretle suçlu olmayanların yanına küçük suçluları koymak icab etmektedir.

İstanbulda bulunduğum bu müddet zarfında Birlik müesseselerinden bir kaçını ziyaret etmek fırsatını buldum. Burada hemen söylemeliyim ki bu müesseselerin işleyişine hayran oldum. Fakat bu müesseseler ancak bazı tip çocukları sinelerinde barındırmaktadırlar. Suçlu yahut anti-sosyal çocukları barındıracak bir müessesenin olmayışı büyük bir eksikliktir.

Bu noktada ufak bir mum yakmak meselesine temas etmek isterim. Sözlerimi ben de Konfuçyus'un bir sözü ile bitirmek istemiştim. Karanlığa lânet etmektense bir mum yakmak evlâdır diyecektim. Fakat Necdet bey benden evvel bunu söylemiş bulunuyor. Böylece ben iki temel müessese dikkati çekmekle sözlerime nihayet vermek isterim. İstanbulda yakılacak iki mum ışığı bunlar olabilir. Evvelâ bir istasyon, yani çocuk polise intikal ettikten sonra gönderileceği bir yer, sonra antisosyal ve suça yaklaşmış çocuklar için bir müessese.

III. Dr. Nephan Saran'ın Konuşması

korunmaya muhtaç çocuklar ve 6972 sayılı kanun

Bugün önemle üstünde durmak istediğimiz kanun 15.5.1957 tarih 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki kanundur. Genel prensipleri bakımından zengin ve korunmaya muhtaç küçükleri esaslı bir şekilde ele alan bu kanunun Medenî kanun ve Ceza kanunuyla irtibatı dolayısiyle üzerinde durulmağa değen ve mutlâk ve tam olarak tatbikine geçilmesi şart olan bir kanundur. Kanun Korunmaya muhtaç çocukları şöyle tarif eder : «Beden, ruh ve ahlâk gelişmesi tehlikede olup ana ve babasız, ana ve babası tarafından ihmal edilen, ana ve babası tarafından terk edilen, ana ve babası tarafından ihmal edilip fuhuşa, dilenciliğe alkollü içkilere, uyuşturucu maddeleri kullanmağa, serseriliğe sürüklenmek tehlikesine marûz bırakılan çocuklar korunmağa muhtaç çocuklardır. Böyle bir halde zabıta, devlet ve belediye memurları muhtarlar yahut her hangi bir vatandaş derhal **mahallin en büyük mülkiye âmirine** ihbarda bulunur. Mahallin en büyük mülkiye âmiri derhal iki tip vakayı birbirinden ayırır. Acil vak'alar, âcil olmıyan vak'alar. Âcil olan vak'alarda yine mahallin en büyük mülkiye âmiri şu tedbirleri almakla mükelleftir. Bu kanunla kurulmuş müesseselerden birine çocuğu gönderir, yahut hususî derneklerden birine yerleştirir yahut bir aile nezdine gönderir. Bunlar derhal alınması icab eden tedbirlerden olup hâdise bir tedbir kararı alınmak üzere **Sulh Hukuk Mahkemesine** bildirilir. Âcil olmıyan hallerde vak'a yine mahallin en büyük mülkiye âmiri tarafından bir tedbir kararı ittihaz edilmek üzere Sulh Hukuk Mahkemesine sevk edilir. Mülkiye Âmiri çocuk hakkında bir tetkikata girişmek mecburiyetindedir. Bu tahkikat 0-6 yaş arası çocuklar için Sağlık Bakanlığının 7-18 yaş arası çocuklar için Maarif Bakanlığının temsilcilerine havale edilir. Bu su-

retle çocuğun ahvali şahsiyesi, aile durumu, malî durumu iyice tetkik edilir ve bir dosya hazırlanır ve dosyaya mahkeme kararında nazarı itibare alınacak şu hususlar da ilâve edilir. Velâeytin nezinin icap edip etmedeği çocuğun hangi tip müesseseye konulması icab ettiği, ailenin iştirak payı v.s. hazırlanan dosya Mahallin en büyük mülkiye âmiri tarafından Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilir. Mahkeme durumu tetkik ederek karar verir ve bu kararla birlikte dosya **Birlik**'e gönderilir.

Birlik Vilâyet özel idareleriyle Belediyelerin müştereken kurmuş oldukları bir teşkilâttır. Buraya Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı yardım ederler.

Birlik kendisine tevdi edilmiş olan çocukları ya kendi müesseselerine, ya Çocuk Esirgeme Kurumuna yahut **hususî hayır müesseselerine** gönderir yahut bir aile nezdinde yerleştirir. Birlik müesseselerinden, Çocuk Bakım Yurt'arı 0 - 6 yaşındaki çocukları; yetiştirme yurtları ise 7 - 18 yaş arasındaki çocukları alır. Yetiştirme yurtlarının Millî Eğitim Bakanlığı ile Çocuk Bakım yurtlarının Sağlık Bakanlığı ile sıkı münasebeti vardır. Nihayet Adalet Bakanlığı Ceza kanunumuzun 53, 54, 57 ve 58 ci maddelerinde gösterilen çocuklar için bir müessese kurar ki bu da Birlik müesseseleri arasında mütalâa edilir.

Kanunda üç temel teşkilât mevcuttur. Mahallin en büyük mülkiye âmiri, Sulh Hukuk Mahkemesi ve Birlik. Bu üç temel teşkilâtın işleyebilmesi için bunlara ek bazı teşkilâtın ve müesseselerin mevcut olması şarttır.

Mahallin en büyük mülkiye âmiri âcil olan vak'a ile olmayan vak'ayı birbirinden ayırabilecek bir teşkilâta sahip olmalıdır. Böyle bir teşkilât mevcut mudur ? Yine mahallin en büyük mülkiye âmiri âcil hallerde çocuğu derhal hususî bir derneğe de gönderebilir. Bu tip dernekler memleketimizde yoktur ki çocuk buraya gönderilsin. İstanbulda bu işi görebilecek derneklerin faaliyetleri pek mahdut bir sahaya inhisar ettiğinden mevcut dernekler ihtiyacı karşılıyamamaktadır. Nihayet Birlik de bazı ahvalde çocuğu hususî bir derneğe veya bir aile nezdinde yerleştirebilir.

Fakat yine tekrar edelim ki memleketimizde ne böyle bir dernek ve ne de bu işi görebilecek ailelerin tesbitine gidilmiş değildir. (Ankarada Sosyal Hizmetler Akademisinin aile bulma husundaki faaliyetleri müstesna)

İşte yukarda arzedilen sebebler ve diğer bazı imkânsızlıklardan dolayı 6972 sayılı kanunun işleyişi kısır bir sahaya inhisar etmiş bulunmaktadır.

o

BİZE YOLLANAN ESERLER:

Kaçak Buluşma (Şiirler): Faruk Akça, İst. 1962, Çapa Eğ. Enstitüsü, Topkapı, İst. F. 150 kuruş.

Tenkit Sanatı: T. J. B. Spencer, Çeviri: Mete Ergin - Gani Yener, Kaynak Yayınları, İstanbul 1962, F. 250 Krş.

Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik üstüne Şiirler: Oktay Rıfat, Yeditepe Yayınları (Kesin üçüncü baskı) No. 112, İst. 1962, F. 300 kuruş.

Sizinle Beraberim (Şiirler), Sabri Soran, İstanbul 1962, F. 250 kuruş.

Büyük Kâşifler: Marcel Criaule, Cev. İsa Öztürk, Bahattin Fırtına, Işın Yayınları, P. K. 1091, İstanbul. 1962, F. 250 kuruş.

Uzun Atlar Denizi (Şiirler): Ali Püsküllü, Gim Yayınları, İstanbul 1962, F. 300 Krş.

Aşk Üçgeni (Hikâyeler): Umran Nazif, Yeditepe Yayınları: 113, İstanbul 1962, F. 200 kuruş.

Seçme Şiirler: Federico Garcia Lorca: Türkçesi: Sabri Altınel, Galata Şiir Yayınları, P. K. 843, İstanbul 1962, F. 5 lira.

Küllü Kurşun (Şiirler): Osman Şakir Aytöre, Beşgen Yayını, İstanbul 1962, F. 150 kuruş.

Senin Gözlerine Bakmak (Şiirler): H. Zekâi Yiğitler, Ekin Basımevi, İstanbul 1962, F. 2 lira.

Mezarsız Ölüler: Jean-Paul Sartre: Çeviri: Adalet Ağaozlu, Meydan Sahnesi Yayınları, Ankara 1962, F. 5 lira.

Şehir (Şiirler) Turhan Doryan, Ankara 1957, F. 150 Krş.

Şiirler: Turhan Doryan, Ankara 1955.

La Préméditation (Komedi 3 perde) Théâtre Présent 2 Jean Gassin Editeur, Paris 1961 : Turhan Doryan, Prix: 6,50 NF.

VI. İst. M. Eğ. Md. Halis Kurtça'nın Konuşması

korunmaya muhtaç çocuklar, dünkü ve bugünkü tedbirler

I. Tarihçe :

1 — İSLÂHHANELER :

Yazılı Müeyyidelerle ve geniş ölçüde çocukları koruma mevzuunun ele alınması 1868 yılında Tuna Valisi Mithat Paşa zamanında olmuştur.

Niş'de kurulan ilk islâhhanenin kifayetsizliği ile daha mükemmel olmak üzere Ruscuk, Sofya'da açılmış, hazırlanan nizamname ile müslim ve gayrimüslüm çocuklardan 12 - 13 yaşındaki çocukları almıştır. Memlekette kıymet kazanmış olan bu müesseseler aynı zamanda zengin çocukları için de ücretleri karşılığında bakılıp korunulan bir yer olmuştur.

İslâhhaneler müsbet çalışmalarından dolayı memlekete teşmil edilmiş ise de verimli sonuçlar elde edilemeyince kısa zamanda kapatılmıştır.

2 — VAKIFLAR :

Çocuk dâvasını üzerine alan millî müesseselerimizden birisi Vakıflar idaresidir. Vakıflar İslâmlıktan önce Türk Hayır ve İçtimaî Tesanüt Teşkilâtının asil ve güzel birer örneği olarak mevcuttu. Türk Vakıfcılığının ilk yazılı vesikası Milâttan 1280 yıl evvel yazılmış Eti Vakfiyesidir. Türkistan, Uygur Türklerine ait vakfiyelerin vesikaları da vardır.

Bu müessese İslâm dini ile hızını arttırmış ve bilhassa Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme devrinde fevkalâde gelişmiştir. Bu Vakıfların yanında şahıslara ait yardım için kurulmuş vakfiyeler de varsa da, onlar diğerleri gibi uzun ömürlü olmıyarak mevcudiyetlerini muhafaza edemeden tarihe karışmışlardır.

Vakıflar memleket çapında yoksul, kimsesiz küçük ve büyüklere yardım etmekle memleket hizmetinde büyük işler başarmıştır. Fakat bu faaliyetler zamanla hakikî değerini kaybetmiş, sadece aş evleri açmak suretiyle yoksullara yardımda bulunmuştur.

Vakıflar Genel Müdürlüğü faaliyetleri arasında çocukların korunmasına geniş ölçüde yer vermek mecburiyetindedir. Nitekim mülhak vakıflarda böyle hükümleri ihtiva eden vakfiyelerden bir kısmı çalışmalarını çocuk dâvasında yapmaktadır. Akhisar'daki Sarı Ahmet Paşa Vakfı bunlardan bugün hâlâ yaşıyan bir örnektir. Memleketimi⁻de 1729 mülhak vakıf vardır. Her Vakfın korunmaya muhtaç çocuklar için ayrılmış paraları mevcuttur. Fakat hâlen Vakıfların bu husustaki yardım paralarını bir kararname ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı toplamaktadır.

3 — DARÜLEYTAMLAR :

Darüleytamlar 1915 de kurulmaya başlamıştır. Harbin son senelerinde Tophane'deki Yamalı Hamam'ın Belediyece kiralanması temin edildi. Serseri çocuklar gündüz serseriliklerine devam ededursunlar, fakat gecelerini bu hamamda geçireceklerdi. Sığınağın hamam olması biraz da çocukları temizliğe sevk için düşünülmüş olmalıydı. Çocukları kurtarmadan ziyade barındırmaya yarıyan bu tedbir Mütareken sonra da devam etmiştir. İttihat ve Terakki Fırkası harp senelerinde İstanbulda yabancılara ait okullara el koymuş ve bunları Umumî Merkez azasından Kara Kemâl ve İsmail Mahir Efendi'nin emrine vermiştir

İsmail Mahir Efendi bir öğretmendi. Millet Vekili olduktan sonra hazırlanan kanunla müesseseleri açmış, şehit ve kimsesiz çocukları yetiştirmeye başlamıştır. İstanbul ve Anadolu dahil seksen müessese bir Genel Müdürlükte toplanmış ve başına İsmail Mahir Efendi getirilmiştir. 25 - 30 çocuklu guruplar halinde olan çocuklara bir öğretmen verilmiştir. İstanbul'da iki kız ve yedi erkek Darüleytam beşbin çocuğa kâfi gelmediğinden yabancılara ait binalar alınmış çocuklar buralara yerleştirilmiştir. Yeter derecede olan gelir az zamanda müesseseleri müsbet çalışmaya götürmüş, fakat idaresizlik, yavaş, yavaş kapanmalarına yol çmış, bu

yüzden birçok Drüleytamlar Sanat Okulu haline getirilmiştir. 1918 yılında Yabancı Okullar geri alınınca çocuklar açıkta kalmış ve merhum Selâhattin Öksüzcü şahsi gayretiyle iaşeyi Mehmet Yusuf Efendi'nin yazdığı tabelâ ve âyetlerle karşılamış, bina ise Vahdettin ikna edilerek Valide bağ köşkü, Çağlayan, Balmumcu kasırları Ortaköy Sarayı gibi yedi mühim bina Darüleytamlara tahsis ettirilmiştir.

İşe önem veren Darüleytamlar çinicilik, marangozluk, terzilik, kunduracılık, oya dikiş ve bunlarla beraber ev işleri öğretirlerdi. Kabiliyetli çocuklar ileri tahsile devam ettirilirdi. Bunlardan bugün profesör, öğretmen, memur, müzisyen, ressam olanları vardır.

İstiklâl Savaşı esnasında Anadoluda bulunan Darüleytamlar Millî Hükümetçe Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına verilmiş, bu Vekâlet işi sadece sağlık işi olmadığını ileri sürerek Maarif Vekâletine devretmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Müesseseleri Evlâdı Şüheda vergisi adıyla Bütçeye konulan vergi geliri ile idare edilmişse de daha sonra müessseleri şehir ve köy yatılı okulları haline koyarak özeli idarelere devretmiştir. Özel İdarece bakılamıyan okullar da kısa zaman sonra kapatılmışlardır.

4 — 5387 SAYILI KANUN :

5387 sayılı kanun 23/5/1949 tarihinde kabul edilmiştir. Bu kanun bir yenilik idi. Fakat bir müddet uygulanamadı. Nihayet Reşat Tardu'nun ifadesi ile rafta tozlanmış kanun 1952 senesinde uygulanmaya başlandı. Yurtların açılmasına hız verildi. İngiltere, Hollanda, Almanya, Fransa, İsviçre'ye bu konuda incelemeler yapmak üzre öğretmenler, müfettişler gönderildi, dışarıdan mütehassıslar getirildi. Reşat Tardu'nun ayrılması ile bu hız durdu

5 — 6972 SAYILI KANUN :

5387 sayılı kanunun kifayetsiz tarafları da çoktu: En büyük kusuru para bir fonda toplanmıyordu. Nihayet 15/5/957 tarihinde 6972 sayılı kanun kabul edildi. O tarihten beri bu kanun uygulanmaktadır. Buna göre 1958 yılında 1006 sayılı dergide yönetmelik yayınlandı. 5387 sayılı kanuna göre bir iç yönetmelik vardı bu yönetmelik iki def'a

değiştirildi. Sonra kanun da kaldırıldı. Fakat yeni kanuna göre çıkarılması gereken iç yönetmelik hâlâ çıkmadı. Mülga 5387'e göre mevcut yönetmeliğin hukukî durumu incelenmeye değer.

6972 sayılı kanun eskisine nazaran daha mütekâmildir. Bilhassa birlikleri kurmuş olması, tahsisatın müesseselerce ne miktarda konulacağı, yurtların şekilleri, personelin hangi makamlarca tayin edileceği hususları zikre değer.

Yönetmelikte keza ileri memleketlerdeki mevzuata uygun hükümler vardır.

6 — YENİ ANAYASANIN BU HUSUSTAKİ HÜKÜMLERİ :

Anayasa yeni olması ve korunmaya muhtaç çocuklar hakkında yeni hükümler ihtiva etmesi bakımından da önemlidir. 35. madde; ailenin, anne, baba çocuğun korunması hususunda gerekli tedbirlerin alınacağını teşkilâtın kurulacağını âmirdir.

48. madde Sosyal Güvenlik, 49. madde Sağlık Hakları, 50. madde de öğrenimin sağlanması hükümleri vardır.

50. maddenin son iki fıkrası şöyledir; «Devlet maddî imkânlardan yoksun, başarılı öğrencilerin en yüksek öğrenim derecesine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımı yapar.

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.» demektedir.

Bu husustaki mevzuatın yeni anayasa'nın ışığı altında yeniden ve ihtiyaca cevap verecek şekilde tâdili beklenmektedir.

II. Halihazırdaki teşkilât ve müesseseler :

6972 sayılı kanuna göre kurulmuş teşkilât ile korunmaya muhtaç çocuklar müesseseleri teşkil edilmekte ve yönetilmektedir.

a) Bakanlıkta bu işle meşgul İlköğretim Umum Müdürlüğüne bağlı bir Şube Müdürü, Muavini ve birkaç kâtip ile idare olunmaktadır. Son zamanlarda özel eğitime muhtaç olanlar için de bir şube müdürlüğü ihdas edilmiştir. Kanuna göre 0-6 yaşındaki çocukların işleri Sağlık Bakan-

lığının idarî makamlardaki mümessilleri tarafından yapılmaktadır.

7 - 18 yaşındakiler için Millî Eğitim Bakanlığının il ve ilçelerdeki memurları meşgul olmaktadır. Bütün bu çocukların barındığı yetiştirme yurtları ve bakım evlerinin malî hususlardaki yönetici Çocukları Koruma Birlikleridir.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocuklar için müesseseler Millî Eğitim Bakanlığınca açılmaktadır. Sağırlar Körler Okulları gibi. (6972. S. K. madde 22).

Dışardan gelen mütehassıslar, yurttan gidip inceleme yapıp gelen elemanlar teşkilâtın genişlemesi, ayrı bir Umum Müdürlük halinde idaresi, bir makamda birleştirilmesi hususunda raporlar vermişlerdir.

b) Türkiyede yetiştirme yurtları :

Hâlen Türkiye'de 60 kadar yetiştirme yurdu mevcuttur. Bunların bazılarının bünyesinde okul vardır, bazılarında yoktur. Çocukları normal okullara giderler. Prensip olarak okul'un yurt içinde bulunmaması uygundur. Zira normal ev hayatından mahrum yurt çocukları yurdu kendi evi gibi okulu da diğer normal ailelerin çocuklarıyle beraber yaşadığı bir yer olarak bulmaları, onların ileride normal hayata intibaklarında faydalı görünmektedir.

Türkiye Yetiştirme Yurtlarında 6000 kadar çocuk korunmaktadır

Mahkeme kararı alınmış 3200 çocuk sıra beklemektedir.

Yurtlarda bir müdür, bir veya iki muavin (çocuk kalabalığına göre) grupların başında birer öğretmen bulunur. Bunları Millî Eğitim Bakanlığı tayin eder, ayrıca ücretli personelden birer grup işçisi gurup annesi olur. Yurdun hesap işlerine bakan memuru, ayniyat işleri için ayniyat memuru vardır. Aşçı ve orta hizmeti gören yeteri kadar işçiler vardır. İşçi gurubuna dahil personeli birlikler tayin eder ve ücretlerini verir

Yurtlara doktor, hemşire, sağlık memuru Sağlık Bakanlığı tarafından tayin edilir ve maaşları oradan verilir.

III. İstanbul'daki Yetiştirme Yurtları :

Korunmaya muhtaç çocukların himayesinde İstanbul Türkiye'de en ileridedir. Yetiştirme yurtları, parasız pansi-

yonlu okullar, bakım evleri, kreşler, ekalliyet yetimhaneleri geniş bir çocuk kitlesini korumaktadır.

Ayrıca 222 sayılı ilköğretim kanununa göre binlerce çocuğa, gıda, giyim, ders aracı sağlanmaktadır. Aynı gâye ile yüzlerle okulda yardım dernekleri iş görmektedir.

Bakanlık bir müddet önce her çocuk için bakım masrafı 1295 lira olarak tesbit etmiştir. Bu rakam halen değişmemiştir. Fakat her çocuk her Yetiştirme Yurdunda ayrı bir paraya mal olmaktadır. Şimdiye kadar yurtlarda böyle bir maliyet hesabı yapılmamıştır. 1954 senesinde Ağaçlı'da her çocuk o zamana göre 3000 liraya mal olmuştu. Şimdi bunun 5000 liradan fazla olduğu Birlik Muhasebesinden öğrenilmiştir.

1962 yılında çocukların her yurtta kaça mal olduğu tesbit edilecektir. Ancak genel bir fikir vermek üzere İstanbul Yetiştirme Yurtlarında vazife gören öğretmenlerin, özel eğitim memurlarının masrafı hariç İstanbul'da bir çocuğa inşaat masraflarının 1/10 ni ilâve olunmak suretiyle vasatî 1961 yılında 3362 lira sarfolunmuştur.

IV — İstanbul'da diğer Koruma Müesseseleri :

1 — Darülâceze :

Biliyorsunuz düşkünler evi mânasındadır. Ok meydanında Halil Rıfat Paşa'nın Dahiliye Nazırlığı sırasında 1892 de inşasına başlanmış, Sadrazam olduğu 1895 senesinde açılmıştır. Düşkünler ve kimsesiz, terkedilmiş çocukları himaye eden müessese memleket hizmetinde faydalı işler başarmıştır. Şimdi 0 - 3 yaş çocukları ile yoksulları sinesinde barındırmaktadır.

Parası birlik tarafından ödenmek suretiyle 150 kadar 0 - 3 yaşında çocuk korunmaktadır.

2 — Çocuk Esirgeme Kurumu :

Yurdumuzda senelerdenberi Çocuk Esirgeme Kurumu da çocuk himayesinde büyük işler yapmıştır. Yetiştirme Yurtlarının olmadığı zamanlarda bütün yük bu ihtiyarî Cemiyetin omuzlarında idi. Hâlen İstanbulda;

a) Kasımpaşa yuvasında 45,

b) Eyüp Çocuk Yuvasında 16 çocuğumuz bakılmaktadır.

Kurum savaş yıllarında kurulmuş 30/6/921 tarihinde Himayei Etfal ismiyle tekrar çalışmaya başlamıştır. Memleketin her köşesinde çocuk evleri, çocuk yuvaları, gündüzlü bakım evleri, süt damlaları, muayenehane, doğum evleri, çocuk bahçeleri, çocuk bakıcı okulu açmıştır.

Çocuk Esirgeme Kurumuna bu faaliyetlerinden dolayı ne kadar teşekkür etsek azdır.

3 — İstanbul'da Ekalliyet vatandaşların koruma müesseseleri:

a) Büyükada Rum Yetimhanesi 170 çocuğa bakmaktadır.

b) Şişli Karagözyan Ermeni ilkokulu 191 çocuğa bakmaktadır.

c) Hasköy Kalfayan ilkokulu 80 çocuğa bakmaktadır.

4 — Koruma işlerinde senelerce büyük işler gören Darüşşafakayı minnetle anmak yerinde olacaktır. Ayrıca Yok sulları Koruma Derneği hâlen 65 çocuğu himaye etmektedir. Bir arsaya müessese kurmak üzere hazırlıklara devam etmektedirler.

V — İstanbul'da Rehberlik ve Araştırma Merkezi Çalışmaları: İstanbul'da Hayırlı Müesseselerden biri de 6/11/1959 tarihinde kurulan Rehberlik ve Araştırma Merkezidir.

Bu müessese Lâlelidedir. Ruh ve sinir hastalıkları mütehassısı doktoru, psikometristi, sosyal asistanı, rehber öğretmeni ile birlikte çalışmaktadır. Buraya okullardan, vatandaşlar tarafından, yetiştirme yurtlarından problem olan, işlerinde başarı gösteremiyen veya üstün zekâlı çocuklar getirilmektedir. Bu çocuklar bilimsel yollarla incelenmekte, testler uygulanmakta ve sonunda çocuk hakkında topluca bir karara varılmaktadır. Bu karara göre çocuklar gerekli müesseselere yerleştirilmektedir.

Hâlen İstanbul'da geri zekâlı çocuklara mahsus 10 özel dershane vardır. Bir de sağır çocuklar için özel dershane mevcuttur.

Rehberlik merkezinde kuruluşundan bugüne kadar 625 çocuk incelenmiş ve hakkında gerekli karar verilmiştir. Muayeneler tamamen parasızdır.

Merkezin çalışmalarının daha faydalı hale getirilmesine gayret edilmektedir. Bu meyanda Ankara'dan meslekî yöneltme testleri istenmiştir. Terapi tedbirleri alınması düşünülmektedir.

VI — İstanbul Vilâyeti ve Belediyeleri Çocukları Koruma Birliği'nin bu seneki bütçesi ve tasavurlarımız:

1961 malî yılında 5.409.761 lira sarfolunmuştur. Bu paranın büyük bir kısmı iki milyondan fazlası Bakırköy Çocuk Sitesi inşaatına sarfolunmuştur. Bütçenin tamamı tahakkuk etmemiştir.

1962 yılı bütçesinin tümü 7.153.773 lira olarak saptanmıştır. Ve çalışma programına buna göre işler alınmıştır.

Eğer 6872 sayılı kanunun 8, 9. madelerine göre konan tahsisatı ilgili makamlar gönderebilirse aşağıda arzolunan ve programa alınan işler yapılacaktır.

1 — Üçyüz dönümlük arsa üzerine Bakırköy Çocuk Sitesi için geniş bir proje hazırlanmıştır. Buraya malî imkânlar nisbetinde 55 bina yapılacaktır. Hâlen 15 bina yapılmış vaziyettedir. Bu 15 binanın işletmeye açılmasına çalışılacaktır. Bunun için Bayındırlık Müdürlüğü mühendislerince son keşif yapılmaktadır. Su vesair tesislerin ikmâli ve işletmeye açılması için iki milyon liraya ihtiyaç olacağı tahmin edilmektedir. Bu binalar ikmâl edildiğinde İstanbul'da korunmaya muhtaç 0 - 6 yaş arasındaki bütün çocukları istiap edebilecek müesseseye sahip olacağız. Ayrıca büyük binalardan biri de 7 - 18 yaş çocuklarına tahsis edildiği taktirde sıra bekliyen 270 den fazla çocuk da azalmış olacaktır.

Bugüne kadar Bakırköy Sitesinin yapılan 15 binasına beşbuçuk milyon lira sarfedilmiştir. Sağlık Bakanlığının bu sahada birliğe yaptığı her yıl iki milyon liralık yardım şayanı şükrandır.

2 — İstanbul Kadıköy Atatürk Yetiştirme Yurduna çok yakın bir arsada Yetişkin Kızlar Yurdu yapılmak üzere

plân, proje ve maketler hazırdır. Bugüne göre keşifleri yeniden yaptırılacaktır. Para olursa inşaata başlanacaktır.

3 — İstanbul Kuzguncuk Nakkaş Tepede bulunan bir arsa için plânlar hazırdır. Keza Bütçe tahakkuk ederse yapılmasına başlanacaktır. Bugünün rayicine göre keşfi yaptırılacaktır.

4 — Sultanahmet okulu bahçesine 222 sayılı kanundan faydalanılarak bir rehberlik merkezi yaptırılacaktır. Plânları hazırlanmıştır.

5 — Atatürk ve Mevlânakapı Yurtlarında dönersermayeli ve çocuklar için eğitici - öğretici mahiyette iş atelyeleri açılacaktır. Tahsisat konmuştur.

6 — Bütçeye konan 700.000 lira ile birlik encümenince varılacak kararlara göre gayrimenkuller satınalınacak, ilâve tesisler kurulacak sportif tesisler kurulması sağlanacaktır.

7 — Küçükyalı arsasına bitişik bir arsa satın alınmak üzeredir.

8 — Yine bütçe tahakkuk ederse ve Millî Eğitim Bakanlığı yardımı arttırırsa bir istasyon yurt - kabul merkezi açılmasına şiddetle ihtiyaç vardır.

9 — 54 dönümlük Siyavuşpaşa arsası çok güzel ve Bakırköy Çocuk Sitesine çok yakındır. Burası için hazırlanan projeler Bayındırlık Bakanlığınca tasdik edilmemiştir. Şimdi kadastrosunun yapılması yazılmıştır. Millî Eğitime tahsisi istenecektir. Projeler yenilenecek ve ileri senelerde yapılmasına çalışılacaktır. Bu projeler geri zekâlı çocuklar içindir. Fakat buraya hertürlü tesis kurulabilir.

10 — Bunlardan başka Yeşilköyde 6, Yeşilyurtta 5, Çatalca'da 12 dönümlük arsalarımız mevcuttur. Bakanlıklar, Belediyeler, Hayır sahibi vatandaşlar veya müesseseler tarafından ödenek sağlandığı takdirde buralarda hertürlü hayırlı müesseseler kurulabilir. Bu müesseselere hayır sahibi vatandaşların isimleri de verilir. İsterlerse kendileri de yaptırabilirler.

11 — İstanbul'da suça yönelmiş, eğitimi zor çocuklar için de müesseseye şiddetle ihtiyacımız vardır.

12 — Suç işlemiş çocuklarımız muhtelif hapishanelerde büyüklerle bir aradadır. 6972 sayılı kanuna göre onlar için de ayrıca ıslâh evleri tesisi lüzumludur.

Korunmıya muhtaç çocuklar konusunda iki ayrı problemle karşılaşıyoruz: Biri sokakta kalmış, kimsesiz çocuklar, öteki suça yönelmiş veya suç işlemiş çocuklar problemidir. Meselenin bu iki yönü arasında bir bağlantı, bir ilinti olduğu şüphesiz. Ne var ki mesele bir eğitimci gözüyle incelendiği zaman, çözüm yolu sadece ilk öğretimin bütün memleket çapında gerçekleşmesiyle mütalâa edilebilir. Konu yalnız İstanbulun değil, bütün Türkiyenin konusudur. Korunmıya muhtaç çocukların büyük bir kısmı Anadoludan gelen çocuklarmış. Peki, ama bu akını nasıl durduracağız? Yalnız İstanbulda müesseseler kurmakla derdin önüne geçemeyiz. Köyde olsun, şehirde olsun sağlam eğitim müesseseleriyle çocuğu yerine bağlamak lâzımdır. Yerinde müstahsil hale getirmek. Şehirde kurup da çocuğu barındıracağımız en mükemmel müesseseler bile çocuklarımıza iyi insan ve iyi vatandaş olarak yetişmek için muhtaç oldukları muhiti sağlıyamaz, ana ve babanın yerini tutamaz.

İkinci olarak başka bir tehlikeye işaret etmek isterim: Sosyal ve ekonomik durumu yerinde olan, yani varlıklı, zengin ailelerin içinde yetişen çocukların suça yönelmesidir Bu kibar hırsızların cemiyette teşkil ettiği tehlikeyi ne kadar mühimsesek azdır. Bu yönde okul - aile birlikleri ile bütün cemiyetimize vazife düşmektedir. Suça yönelmiş çocukları Fotoğrafla teşhir etmek fena bir yardımdır. Derde devâ getirmez, aksine. Yardım başka türlü olmalıdır. Bugün dünyanın en zengin memleketi deyince aklımıza Amerika gelir. Amerikada çocukların gazete sattıkları bir gün vardır. Okul ve aileler çocukları bu işe teşvik ederler. Ne kadar zengin olursa olsun, çocuğun çalışıp para kazanması hoş görülür. Avrupanın ve Amerikanın en ileri memleketlerinde okuyabilmek için gençlerin garson veya bulaşıkçı olarak çalıştıkları ve birgün yetişip de en yüksek mevkilere geldikleri zaman, bununla övündükleri görülür. Biz fakir çocuklarımıza bile gazete sattırabiliyor muyuz? Biz külfet ve emeğin karşılığını çocuklarımıza takdir ettirmekten çok uzağız. Çocuğu çalıştırmak gayemiz olmalıdır. Ahlâk ve sağlık bakımından müspet bir ortamda bulundurmak şartiyle bu zihniyeti aşılamaz gerek.

Her konuda da devlete bakar olduk. Toplum bazı yara-

larını kendisi tedavi yoluna gitmelidir. Toplum meselelerine kendisi el atmadıkça, yalnız resmî organların gayretiyle hedefe ulaşmamız imkânsızdır. Toplumun devlete baş vurmadan kendi başardığı bazı işler vardır. İmam Hâtip Okulu bunun bir misalidir: Bu okul saray gibi binası ile sadece toplumdan gördüğü yardımla kurulmuştur. Demek ki toplum bir arzu duyduğu zaman kendi başına bir müesseseyi kurup işletebiliyor. Bu arzuyu, bu ihtiyacı ona duyurmak gerek. Başka sahalarda da bu çeşit müspet işlerin yapılması temenni edilir. Ancak şuna da inanmaktayım ki, müspet yoldaki arzular ilk öğretimi Türkiyede yüzde yüz nispetinde gerçekleştirebildiği zaman daha canlı, daha verimli olarak belirecektir. Onun için en büyük hedefimiz bütün yurttaşları ilk öğretimden geçirmek olmalıdır.

o

çocuk bürosu nasıl çalışır, Nuran Sayın'ın anlattıkları

Kısaca mevzuu :

a) Çocukların yaşlarının küçüklüğü dolayısı ile giremiyecekleri ve çalışamıyacakları yerlerde;

b) Okul saatleri içinde eğlence yerlerinde dolaşan;

c) Gece evlerine gitmeyip sokakta başıboş dolaşan sokaklarda veya sabahçı kahvelerde geceleyen;

Veya polisin durumları hal ve hareketleri ile dikkatini çeken başıboş çocuklar.

Bu gibi çocuklar ile suç işleyen veya suça maruz kalan çocuklar büroya getirildiklerinde adli muamele dışında daha etraflı bir tetkike tâbi tutularak çocuğu hatalı yola sevk eden sebepleri bulmağa ve imkânları nisbetinde de izaleye çalışır.

Yukarıda yazılı sebeplerden dolayı Büroya gelmiş çocukların anneleri, babaları veya her ikisi ile veyahut velisi yoksa kanunî vasileri ile temasa geçip çocuklar hakkında gerekli malûmat toplar.

Bir hâdise :

3/4/962 günü bir baba çocuğu ile birlikte Büromuza müracaatla :

İlkokul 4. sınıfa devam eden çocuğunu bir haftadan beri okuluna gitmediğini ve çocuğunu bu hususta dinlediğinde, çocuk Ankara hususî plâkalı bir otoyu kullanan bir şoförün her sabah mektebe gidiş saatlerinde evlerinin biraz ilerisinde kendisini alarak mektebe götürmek istediğini, fakat çocuk arabaya bindikten sonra mektebe gitmeyip başka yerlere gitdiklerini böylece çocuğunun iğfal edilerek mek tebinden kaçırıldığını iddia etti ve bu durumu savcılığa da

bir istida ile bildirilip meçhul şahıstan dâvacı olduğunu, dolayısiyle adamın yaklanmasını istedi.

Çocuk, Büromuzda uzun bir müddet sorguya çekildi. Çok zeki ve akıllı olan bu küçük sorulan her suali gayet kolay ve süratle cevaplandırıyordu. Meselâ çocuk şoförün bıyıklarının takma olduğunu söylemişti. Kendisine nereden takma olduğunu anladın diye tevcih edilen suale, takma olmasaydı, iki günde koca koca bıyıklar çıkmazdı. Hattâ dedi saçları da takmadır. Peki bunu nereden anladın dendiğinde, bir gün bakıyorsunuz dümdüz saç bir gün bakıyorsunuz kıvır kıvır saç, diye cevaplandırmışdır. Kendisinin nasıl ölümle tehdit edildiğini ve ne suretle mektepten kaçırıldığını çok kurnazca anlatarak ailesini ikna etmiş ve baba da yukarıda belirttiğimiz şekilde dâvacı olarak Savcılığa müracaat etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Netice olarak, çocuğun yalan söylediği mektepdeki durumu dolayısı ile, kaçmış olduğu anlaşılmış ve gerekli bilgi babaya verilmiş çocuğa da doğru yol gösterilerek mektebine devamı sağlanmıştır.

Bir başka hâdise :

Poliste kaldırımcı diye tâbir edilen sokakta isportada satış yapanlardan mal çalan veya kaldırımda bırakılan bir şeyi çalan takımından üç kişilik küçük bir çete suçüstü yakalanmaları neticesinde Büromuza da getirildiler. Bu küçük gurubun aileleri çok iyi ve malî durumları da fena değil. Fakat çocuklar evlerinden takriben 4 ay evvel ayrılmış oldukları kaldırımcılık yapmak suretiyle geçimlerini sağladıkları, geceleri Kabataş ile Üsküdar arasında işleyen arabalı vapurların baca kenarlarında yattıkları anlaşılmıştır.

Bu durum krşısında; çocukların geçmiş durumları, aile vaziyetleri, evden uzaklaşma sebepleri ve daha bir çok sebepler incelenmiştir.

Netice olarak : Çocuklar sıcak aile yuvalarına dönmüşler ve kendilerine münasip bir meşgale temin edilmiş oldukları ve hayatlarından şimdilik çok memnun bulunduk ları yapılan muhabereden anlaşılmıştır.

Bir başka hâdise:

İlk mektep mezunu bir çocuk annesi ölmüş bulunduğundan dolayı babası bir başka kadınla evlenmiş. Üvey annesi, kendi tâbiri ile, analığı kendisini sevememiş ve bu yüzden aile arasında geçimsizlik başlamış. Bir taraftan anne ve babadan hakaret görmeye başlarken bir taraftan da itilmeye başlanılmış. Çok terbiyeli akıllı ve uslu olan bu küçük nihayet evden kovulmaya kadar gidilmiş. Bu durum karşısında doğup büyüdüğü sevdiği memleketini bırakarak hiç bilmediği ve bir tek de tanıdığı bulunmadığı İstanbul'a her türlü tehlikeyi göze alarak kaçıp gelmiş. Gece dolaşan ekimiz tarafından İstanbul'a gelişinin hemen ikinci günü görülerek Büromuza getirilmiştir.

Yapılan soruşturmalar neticesinde: Durum etraflıca tetkik edilip anlaşılmış ve bu küçüğe münasip bir iş temin edilerek çalıştırılmaya başlanılmıştır. Bu suretle çocuk kötü düşünceli kimselerin ağına düşmeden kurtarılmış ve iyi de bir istikbal sağlanmıştır.

o

YENİ : 28 — Basın 5853

çocuk hakları bildirisi (1959) ön söz

Birleşmiş Milletlere bağlı ulusların, Ana Anlaşmada, Temel İnsan haklarına ve insanoğlunun onur ve değerine inançlarını bildirdiklerini, toplumsal ilerlemeyi ve daha geniş bir özgürlük içinde, daha iyi hayat düzeyi sağlamaya karar verdiklerini,

Birleşmiş Milletlerin, Evrensel İnsan hakları bildirisinde, ırk, renk, cins, dil, din, politik, millî ya da toplumsal kaynaklı düşünce, mal mülk, doğuş ve başka durum bakımından hiç bir ayrılık gözetilmeksizin, herkesin bu bildiride yer alan bütün haklardan ve özgürlüklerden yararlanması gerektiğini belirttiklerini,

Çocuğun, beden ve kafaca yetersizliği dolayısıyla, doğumdan önce ve sonra, korunmaya ve bakılmaya, özellikle kanun yoluyla kayırılmaya muhtaç olduğunu,

Bu türlü özel korum ihtiyacının 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nde yer aldığı, Evrensel İnsan Hakları Bildirisi'nde, çocuğun genliği ile ilgili özel kurumlarda ve Uluslararası organizasyonların tüzüklerinde tanındığını,

İnsanlığın bütün varlığıyla çocuğun iyiliğine çalışması gerektiğini

Gözönüne alan

Genel Kurul, çocuğun mutlu yaşamasını ve, gerek onun iyiliği gerek toplumun iyiliği yolunda, bu Bildiride yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanması amacıyla Çocuk Hakları Bildirisini sunar; **Genel Kurul**, ana babaları, tek tek erkek ve kadınları, iyilik sever kurumlar, bölgesel makamları gerekse millî hükümetleri, kanunlar ve başka tedbirler-

le, bu hakları tanımaya ve aşağıdaki ilkeleri uygulıyarak bu haklara geçerlik sağlamaya çağırır:

Birinci İlke

Çocuk, bu Bildiride yer alan bütün haklardan yararlanmalıdır. Her çocuk, ırk, renk, cins, dil, din, politik, millî ya da toplumsal kaynaklı düşünceler, doğuş, mal mülk ve başka durumlar bakımından ayrım yapılmaksızın bu haklardan faydalanılmalıdır.

İkinci İlke

Çocuk özel olarak korunmalıdır. Gerek yasa gücü gerek başka yollarla, beden, kafa, ahlâk, ruh ve toplum bakımlarından sağlam ve normal olarak özgürce ve onurluca gelişebilmesi için ona kolaylıklar, olanaklar sağlanmalıdır,

Üçüncü İlke

Doğar doğmaz çocuğun bir adı ve bir uyruğu olmalıdır.

Dördüncü İlke

Çocuk toplumsal güvenlikten yararlanmalı, sağlam büyüyüp gelişmelidir. Bu bakımdan, gerek çocuk gerek anası -özellikle doğumdan önce ve sonra- korunmalı ve yardım görmelidir. Çocuk yeterince beslenmeli, barındırılmalı, eğlenip dinlenmeli ve tibbî tedaviden faydalanmalıdır.

Beşinci İlke

Beden, kafa ve toplum bakımdan mutsuz olan çocuk, durumunun gerektirdiği özel bir muamele ve eğitim görmelidir.

Altıncı İlke

Çocuk, kişiliğinin tam ve uyumluca gelişmesi için, sevgi ve anlayışa muhtaçtır. Ana babasının gözetim ve sorumu altında ve her halde, maddî mânevi güvenlik ve sevgi havası içinde büyütülebilmelidir; küçük yaştaki çocuk ancak «istisnaî» durumlarda anasından ayrı tutulmalı. Gerek toplum, gerek devlet kimsesiz ya da yeterince geçim olanakları olmıyan çocukları gözetmekle görevlidir. Çocukların ba-

kımı için çok sayıda ailelere devlet ödenekleri ve başka ödenekler verilmesi yerinde olur.

Yedinci İlke

Çocuğun, hiç olmazsa ilkel bir çizgide, parasız ve zorunlu bir eğitim görmek hakkıdır. Çocuğa genel kültür sağlıyacak, ve eşit olanaklar içinde yetilerini geliştirecek ve onu toplumun yararlı bir öğesi yapacak bir eğitim verilmelidir. Eğitim ve meslek seçimini üzerine almış olanlara çocuğun yüksek yararı önderlik etmelidir. Bu sorumluluk öncelikle ana babaya düşer.

Çocuk, dinlendirici ve eğlendirici oyunlara ve işlere katılmanın bütün olanaklarına sahip olmalıdır; bu oyunlar ve işler de eğitimin amacına yönelmelidir. Toplum ve devlet çocuğun bu haktan yararlanmasını kolaylaştırmaya çalışmalıdır.

Sekizinci İlke

Çocuk, her türlü durumlarda, korunacakların ve yardım göreceklerin başında gelmeli.

ʼokuzuncu İlke

Çocuk her çeşit savsamaya, işkenceye ve sömürülmeye karşı korunmalı. Çocuk, her ne biçimde olursa olsun, bir ticaret konusu olmamalı.

Çocuk işe yarar bir yaşa gelmeden hiç bir işe konmamalı; sağlığına ya da eğitimine zarar verecek ya da beden, kafa ve ahlâkça gelişmesine engel olacak hiç bir iş ve hizmete zorlanmamalıdır.

Onuncu İlke

Çocuk, ırk, din ayrılığına ya da herhangi bir ayrılığa götüren işlere karşı korunmalı. Anlayış, hoşgörü, uluslararası dostluk, serbetçe barış ve dünya kardeşliği kaygusu içinde yetiştirilmeli, bütün gücünü, bütün yetisini benzerlerinin iyiliğine verme duygusuyla yetiştirilmeli.

Çec.: V. G.

Yenu : 29 — Basın : 5853

Y.nu : 30 — Faal Ajansı : 2346

Fiyatı : 125 Kuruş